

UREDNIŠTVO ZARJE je v Ljubljani, Frančiškanska ulica št. 8 (tiskarna I. nadst.). Uradne ure za stranke so od 10. do 11. dopoldne in od 5. do 6. popoldne vsak dan razen nedelj in praznikov. Rokopisi se ne vračajo. Nefrankirana pisma se ne sprejemajo.

NAROCNINA: celoletna po pošti ali s pošiljanjem na dom za Avstro-Ogrsko in Bosno K 21.60, polletna K 10.80, četrtletna K 5.40, mesečna K 1.80; za Nemčijo celoletno K 26.40; za ostalo inozemstvo in Ameriko celoletno K 36.—.

Posamezne številke po 8 vin.

ZARJA

ZARJA izhaja vsak dan razen nedelje in praznikov
ob pol 11. dopoldne.

UPRAVNISTVO se nahaja v Selenburgovi ulici št. 6, II., in uraduje za stranke od 8. do 12. dopoldne in od 3. do 7. zvečer. Inzerati: enostopna pettivrstica 30 vin., pogojen prostor, poslana v reklame 40 vin. — Inzerate prejema upravništvo.

Nefrankirana ali premalo frankirana pisma se ne sprejemajo.
Reklamacije lista so poštne proste.

Štev. 395.

V Ljubljani, v soboto dne 28. septembra 1912.

Leto II.

Vabilo na naročbo.

Zarja izhaja vsak dan ob 11. dopoldne in slane naročnina

Za avstro-ogrske kraje:

celoletna	K 21.60
polletna	10.80
četrtletna	5.40
mesečna	1.80

Za Nemčijo:

celoletna	K 26.40
polletna	13.20
četrtletna	6.60
mesečna	2.20

Za ostalo inozemstvo celoletno 36 kron in sicer s pošiljanjem na dom ali po pošti. Naročnino je pošiljati naprej.

Posamezne številke 8 vin. v administraciji in tobakarnah.

Naročnina se pošilja pod naslovom: Upravništvo „Zarje“ v Ljubljani.

Organizacija konsumentov nekdanj in sedaj.

Nekako pred 15 leti, ko se je slovensko delavstvo začelo zanimati za svoje konsumentne organizacije (konzumna društva), je bilo med delavskimi sloji vseh narodov v Avstriji še jako malo zanimanja za to važno organizacijo. Socialna demokracija je na mnogih svojih zborih razpravljala o tem vprašanju, ali do leta 1899 je bila večina zborovalcev mnenja, da stranka sama nima z organizacijo konsumentov ničesar opraviti.

Se leta 1897 je bil na strankinem zboru na Dunaju hud boj med prijatelji in nasprotniki združništva. Takrat so na strankinem zboru zmagali še nasprotniki združništva. Ali dobro dve leti pozneje se je odločila večina zastopnikov socialno demokratske stranke za združništvo; načeloma se je naglašalo, da tvorijo konzumna društva del sredstev v razrednem boju. Po tem sklepu strankinega zbora se je leto boju. Na tem sklepu strankinega zbora se je leto boju. Na tem sklepu strankinega zbora se je leto boju.

Pri nas sicer ta pojav tudi ni popolnoma izostal. Že leta 1897 se je ustanovilo še sedaj obstoječe konzumno društvo v Zagorju ob Savi in leto pozneje 1898 pa tudi v Idriji. Pri teh združitvah je ostalo na Slovenskem potem več let. Šele ko je naše delavstvo opazalo koristi, ki jih nudita konzumni društvi v omenjenih okrajih, se je jelo zanimati tudi drugod za združništvo, tako n. pr. v Trstu, v Ljubljani, v Trbovljah itd. Škodovala so tudi mnogo klerikalno konzumna društva, ki so rasla po deželi kakor gobe po dežju in tudi tako nagloma propadala. Slovenski trgovci in njih stranka so razširjali zaradi propalnih zadržkov klerikalnih neznanje do združ med delavske množice, tako da so se delavci jako težko odločili za združno organizacijo.

Dočim smo se na Slovenskem borili za malenkosten napredek delavskega razreda, ne da

bi mogli priti do pravega uspeha, so se po čeških in nemških krajih konzumna društva jako bujno razvila in združila cele armade konsumentov, o katerih ne bi nihče niti sanjal pred 15 leti. Posebno so konzumna društva na Dunaju razširila svoj delokrog. Spodnjeavstrijsko konzumno društvo je doseglo že okroglo 14 milijonov kron prometa. Manjša konzumna društva so životalila, a niso se mogla razviti. Naenkrat pa so ustanovili konzumno društvo »Naprej« (Vorwärts), ki je združilo vsa mala društva v eno samo zadrugo, velikansko podjetje, ki ima na leto čez 10 milijonov kron prometa. V zadnjem času se je razvilo gibanje za centralizacijo tudi med Nemci in Čehi v drugih okrajih. Cela vrsta društev po Češkem, Moravskem, Zg. Štajerskem so se spajala po dva, tri in štiri društva v eno društvo, ter so razširila svoj delokrog s tem, da so ustanovila v krajih prodajalne, kjer še sploh društev ni bilo in tako postale pomembne konzumne organizacije, ki mnogo več koristijo delavstvu kakor posamezna mala društva.

Seveda tudi na Slovenskem nismo popolnoma zaostali; Trst je prevzel mnogo malih društev in razširil svoj delokrog po celim Primorskem s tem, da ustanavlja v raznih okrajih prodajalne. Smatramo moramo danes tržaško društvo za največje in najboljšo podjetje delavstva na jugu. Tudi v Ljubljani se je napredovalo, saj ima ljubljansko društvo že devet prodajalnih torej precej velik promet. Zagorsko konzumno društvo pa, ki je najstarejše na Slovenskem, je imelo v letu 1911 K 242.000 prometa. Isto višino bo doseglo tudi v letošnjem letu. Tudi v Trbovljah in Hrastniku obstoji konzumno društvo ali obe ti društvi imata nekaj več prometa skupaj kakor zagorsko društvo samo. Kaj pomenijo vsa tri društva s svojim prometom posamezno? Kdor pozna trgovski svet, ve samo, da so malo boljše kakor večji kramarji. Ne morejo pa izrabljati na trgovskem polju tistih ugodnosti kakor velika konzumna društva. Kdor pozna današnji razvoj kartelov, podkartelov, pač lahko uvidi, da ima društvo, ki kupuje večje množine blaga, čisto drugačne cene in drugačne ugodnosti kakor mala konzumna društva. Kdor kupi danes cel vagon sladkorja, pač pridobi društvu mnogo več dobička nego pa tisti, ki kupi le po petdeset grad. Enako je pri špiritu, milu, tudi pri moki se dosežejo čisto drugačne cene pri akupovanju velike množine kakor pri nakupovanju na drobno. Ali ne bi bilo že zdavnaj koristno, da bi tudi mi storili to, kar so storili Čehi in Nemci. Ali ni potrebno, da pribavimo tudi našemu delavstvu večje ugodnosti? Nekateri naši sodruzi so že poskušali, da bi uresničili tudi v naših rudarskih okrajih idejo, ki jo cenijo povsod drugod. Toda doslej še ni bilo uspeha, vzroki so bili, ki so zabranili ta napredek: bilo je preveč krajevnega patriotizma pa tudi osebnosti so bile morda. Na prav malenkostnih vprašanjih se je vsakokrat razbil nujno potrebni napredek. V času, ko se tako bujno razvija kapitalizem kakor še ne kmalu, in ko izkorišča ta kapitalizem delavce kot producente (izdelovalce) in konsumente (uživalce) bolj in bolj neusmiljeno, je pač potrebno, da povsem resnobno preudarjamo taka vprašanja in jih rešimo v prosep naših delavskih gospodarskih organizacij.

Kakor nam je znano, se centralna zveza zopet trudi, da bi na Slovenskem združila nekaj konzumnih društev v enotno gospodarsko organizacijo. Preskrbeti se hoče s tem člonom in društvom boljše bodočnost in mnogo ugodnejše pogoje za obstanek, ki ga lahko dosežejo kot veliko podjetje. Sodrugi, pri delu za proletarsko stvar vrzite osebne pomisleke in krajevni patriotizem v staro šaro in če ste res za skupen napredek, torej na delo za organizacijo konsumentov, ki prinese našemu delavstvu mnogo več ugodnosti, zadržni organizacijo, pa še bolj trdno podlago, na kateri se bo razvila res v tako podjetje, da bomo lahko s ponosom kazali nanjo in na nje uspehe.

Ljubljanski občinski svet.

Ljubljana, 27. septembra 1912.

Izredna seja.

Župan dr. Tavčar odpravlja sejo ob 6. zvečer in konstatira sklepčnost. Za overovatelja imenuje obč. svetnika Milohojca in Serjaka. Oprostita sta se Ethin Kristan in Elbert. Župan je izročil častno diplomu častnima občanoma g. Doberletu in g. Petričiču. G. Petričič je izročil 400 K za uboge, prav tako tudi deželni nadkomisar g. Krajec 150 K. Od občinskega odbora na Ježici je došel dopis, da je občinski svet na Ježici sklenil, naj zgradi ljubljanska občina mrtvašnico na pokopališču pri Sv. Križu. Občinski svet je župana pooblastil, da se pritoži prot temu sklepu na deželni odbor. Zapisnika zadnje seje se odobrita. Nato se izvrše razne

nadomestne volitve

v odseke. V personalnopravni odsek in šolski odsek se izvoli obč. svetnik dr. Zajec; v obrtni odsek se izvoli obč. svetnik Višnikar, v naborno komisijo obč. svetnik Smole.

Zgradba kanalov zbiralnikov.

V imenu stavbnega odseka poroča obč. svetnik dr. Novak o ponudbah za zgradbo kanalov zbiralnikov ter oddaji del za to zgradbo. Izmed 32 povabljenih tvrdk so stavile štiri svoje ponudbe, ena dunajska (Rella & Neffe) in tri domače: Konzorcij Kranjske stavbene družbe, Scagnetti, Horn in Zajec. Tvrdka Rella & Neffe se je ponudila, da izvrši vsa dela za 586.665 K v 250 dneh; konzorcij Kranjske stavbinske družbe za 606.374 K v 275 dneh; Scagnetti za 685.570 K; Zajec in Horn za 759.640 K. V poštev prideta tisti dve tvrdki, ki sta najcenejši, to je dunajska tvrdka Rella & Neffe ter konzorcij Kranjskega stavbinskega društva, obstoječ iz treh podjetnikov. Tvrdka Rella in Neffe je velikega renomeja in je že zgradila kanale v najrazličnejših avstrijskih mestih; ta tvrdka je specialna tvrdka za zgradbo kanalov. Svoj čas je že v popolno zadovoljstvo zgradila v Ljubljani dva kanala. Družabnik tvrdke Rella & Neffe je inženir Roth, ki je napravil načrte za kanale in torej dobro pozna teren. Rella & Neffe hoče izvršiti vsa dela v 250 dneh, konzorcij Kranjske stavbinske družbe v 275 dneh. Prva tvrdka je tudi cenejša skoro za 20.000 K. Rella & Neffe je tuja tvrdka; ampak tudi konzorcij Kranjske stavbinske družbe je le navidezno domač, v resnici pa je tuj, eden izmed družnikov niti avstrijski

državljan ni. V imenu stavbnega odseka predlaga, da se oddado dela tvrdki Rella & Neffe.

Obč. svetnik Kregar izraža pomisleke proti proračunu. Povabile naj bi se bile razne druge domače tvrdke. Izraža proračunske pomisleke o ometu, o črpanju vode. Tako ugodnih pogojev kakor tvrdka Rella & Neffe ni imela nobena druga. Inženirji tvrdke so imeli več vpogled v terenske in druge razmere. Stavi predloge: 1. Oddaja zgradbe kanalov naj se vrne nadzorovalnemu odseku za zgradbo kanalov zbiralnikov. V odsek naj se povabijo strokovnjaki, ki jih nominirajo stranke. Tako izpopolnjen odsek naj vprašanje na novo prouči in potem se naj ponudba na novo razpiše, če se objavijo uvaževanja vredne okoliščine. 2. Če se prejšnji predlog odkloni, predlagam, naj se odda zgradba najcenejši domači tvrdki, to je konzorciju Kranjske stavbinske družbe. 3. Če se tudi ta predlog odkloni, predlagam, naj se delo izroči tvrdki Rella & Neffe pod pogojem, da nosi stroške za načrte inženirja Rotha tvrdka sama. Slednjič imamo obč. svetnik Kregar po poročevalcu dr. Novaku in pravi, da bi mu bolj imponiralo, če bi videl na poročevalskem mestu strokovnjake iz večine.

Dr. Novak: Kregarja!

Župan: Opuste naj se politična namigavanja pri tej zadevi, ki se tiče izključno blagra Ljubljane in nobene strankarske zadeve!

Podžupan dr. Triller: Uvaževati se morajo trije momenti, tehnični, finančni in narodnogospodarski. V tehničnem oziru je treba uvaževati, da gre pri gradnji kanalov zbiralnikov za izredno težko delo; v tem oziru ni nobenega pomisleka zoper tvrdko Rella in Neffe, česar ne morem trditi o konzorciju Kranjske stavbinske družbe. V finančnem oziru moramo vpoštevati, da je tvrdka Rella in Neffe najcenejša. Kar se tiče narodno-gospodarskega momenta, moramo gledati, da pride kolikor možno veliko našega denarja v korist našim davkoplačevalcem. Če se je dejalo, da je konzorcij domača tvrdka, je to le navidezno, v resnici pa je nam tuja. Prav tako je tudi Scagnetti jeva tvrdka nam ostala tuja. Tvrdka Rella in Neffe pa je za to delo obljubila, da se protokolira v Ljubljani in da bo upoštevala domače delavce in obrtnike. Zato bom glasoval proti vsem predlogom obč. svetnika Kregarja in za predlog stavbnega odseka.

Obč. svetnik Pammer pravi, da se težkoče teh del mnogo pretiravajo. (»Čujmo!« pri klerikalnih občinskih svetnikih.) Kritizira še nekatere druge posameznosti. Vložila se je od konzorcija Stavbinske družbe še druga ponudba, ki je bila enako visoka kakor ponudba tvrdke Rella in Neffe; o tej ponudbi ni bilo ne govora v poročilu. (»Čujmo!« pri klerikalcih.)

Obč. svetnik dr. Zajec stavi predlog, da se zgradi zatvornica dalje ob Kodeljevem svetu. Nadalje opozarja, da so vse te seji predložene tiskovine o kanalizaciji nemške. Kritizira nadzorovalni odsek za kanalizacijo. Še enkrat opozarja, naj dobe kanalizacijska dela domače tvrdke.

Nadkomisar gospod inženir Prelovšek: Vse tvrdke ki so bile povabljene, so imele enake pogoje, tako tudi tvrdka Rella in Neffe. Vsi podjetniki so bili enako opremljeni z načrti in drugimi pripomočki. Tiskovine je sestavil inženir Roth; prevedejo pa se na slovenski jezik, a se sedaj še ni utegnili.

A. K. GREEN:

Sosedov dom.

(Dalje.)

Po preteku treh ur smo bili zopet poklicani pred kornerja. Howard je vstopil, opiraje se na roko svojega brata in sedel v bližnji kot. Toda kmalu je bil poklican.

Ko je v polni svetlobi stal pred nami, smo se vsi čudili izpremembi, ki se je bila izvršila v njegovem obrazu. Za mnogo let se je postal. Nič več samozavesti in gotovosti ni bilo opaziti na njem, pač pa srd in tih obup. Ko se je pokazal Howard, so postali porotniki živahni ter ga ogledovali, deloma radovedno — deloma sočutno. Nobena mišica se ni zganila na Howardovem obličju in kakor jeklene so bile njegove poteze. Da bi se pretresujoči dogodek dopoldneva še enkrat ponovil, ni bilo pričakovati; bil je kakor da mu je zamrlo vse čustvovanje.

Prvo vprašanje kornerjevo nam je pojasnilo to izpremembo.

Gospod Van Burnam, izvedel sem, da ste bil med odmorom v javni mrtvašnici. Ali res?

— Da.

— Ali ste truplo natanko pogledali in nam morete sedaj reči, da ste v umorjenki z gotovostjo spoznali svojo soprogo?

— Da, moja žena je. Prosim Vas, oprosite mi, gospod korner, in tudi vi, gospodje porotniki, da sem toliko časa odlašal in da nisem hotel spoznati trupla. Mislil sem, da sem opravičen v to. Sedaj vidim, da nisem bil opravičen.

Korner ni pazil na njegov besede. Sočutje ga ni vezalo na mladega moža in spoštljivo je z njim ravnal le iz usmiljenja do nesrečnega očeta in brata.

Torej priznate, da je umorjenka Vaša žena?

— Da.

— To je že napredek. Gospodje porotniki ga bodo tudi priznali. Sedaj skušajmo dognati identiteto moža, ki je spremljal gospo Van Burnamovo v hišo Vašega očeta.

— No, — je vzkliknil Howard Van Burnam s prav čudnim izrazom. — priznam, da sem tisti mož jaz.

Vsi navzoči so dajali z razburjenimi vzkliki duška svojemu začudenju in se dvigali s prostorov. Celo korner je skočil kvišku ter pogledal gospoda Gryca; ta pogled mi je jasno pokazal, kako velikansko je bilo njegovo presenečenje.

— Vi priznavate... — je začel korner, toda priča mu je segel v besedo.

— Priznam, da sem tisti mož, ki jo je spremljal v neobljudeno hišo; nikakor pa ne priznam, da bi jo bil jaz umoril. Ko sem jo zapustil, je bila še živa in nepoškodovana. — Četudi se mi bo težko posrečilo to dokazati. Že danes zjutraj sem izprevidel, da bo to dokazovanje težko in vsled tega sem lagol.

— Tako! — je mrmral korner predse, in pomembno pogledal gospoda Gryca. — Priznate, da ste lagali! — prosim navzoče, da ste mirni!

Toda mir se ni vrnil. Elegantan vnanost mladega moža in priznanje njegove laži sta si bila v takem nasprotju, da je moralo vse navzoče pretresti v dno duše, posebno ker je večina pripisovala temu priznanju mnogo večji pomen, kakor je slutil mladi mož. Še večkrat je zahteval in prosil korner miru, preden je nadaljeval zasliševanje.

Torej smatramo Vaše jutranje izjave za ničevne?

— Da, v kolikor nasprotujejo s sedaj povedanemu.

— Ali hočete izjave še enkrat ponoviti?

— Gotovo, če mi še enkrat zastavite vprašanja.

— Prav dobro. Kje ste se najprej šeli s

svojo soprogo po njenem prihodu v New York?

— Na cesti, nedaleč od naše pisarne. Bila je tja namenjena, ker je slutila, da sem tam in je hotela z menoj govoriti. Šla sva skupno v drug del mesta.

— O kakšnem času sta se sešla?

— Med deseto in dvanajsto dopoldne. Natančno vam ne morem navesti ure.

— Kam ste šli s svojo soprogo?

— V neki hotel na Broadway. Saj ste že slišali o tem.

— Tedaj ste gospod James Pope, in Vaša žena je zapisala to ime v hotelsko knjigo?

— Saj sem že vendar priznal.

— Ali bi Vas smel še vprašati, zakaj sta se tako preoblekla in zakaj svoji soprogi niste prepovedali navedi napačnega imena?

— Da bi ugodil njeni trmi. Trdila je namreč, da je to najboljši sredstvo za izvršitev njenega načrta. Hotela se je s tujim imenom kot neznanka sniti z mojim očetom. In če bi bila napravila nanj ugoden vtisk, bi se mu bila odkrila.

— Tako! Ali pa je bilo potrebno prilastiti si tuje ime, še preden se je sešla z Vašim očetom? Ali je bilo potrebno, da sta se oba tako čudno vedla?

— Moja žena je tako hotela in nisem je hotel razdražiti z ugovorom. Večji boj me je utrudil in dopustil sem, da je enkrat obveljala njena volja.

— Ali je bil to vzrok, da ste ji dovolili obleči popolnoma novo obleko in perilo?

— Gotovo; utegne se Vam zdeti čudno, toda bil sem tako nesposoben, da sem ji vse dovolil. Navsezadnje me je njen načrt celo veselil. Nameravala se je predstaviti mojemu očetu kot deklica, ki si sama služi kruh; njena elegantna obleka bi bila utegnila zbuditi sum. To so bili vzroki, ki mi jih je navedla kot pojasnilo njene previdnosti. — Jaz pa sem si mislil na tihem, da ji nudita originalnost in romantika predvsem mnogo veselja.

— Prvotna obleka Vaše soproge je bila gotovo bolj elegantna od one, ki jo je naročila pri Altmanu?

— Seveda, moja žena je nosila vedno le najfinejše reči.

— Čemu pa ste se trudili Vi, da Vas nihče ne spozna? Zakaj ste pustili svojo soprogo napisati ime v hotelsko knjigo, namesto da ste se vpisali sami?

— Hotela je tako. Vzroka mi ni povedala. Bilo ji je vseeno: napačno ali pravo ime. Meni pa bi bilo to neprijetno.

Ta opazka ni bila napram njegovi ženi prav obzirna; zavedal se je tega, zato je naglo pristavil: — Človek se včasih pusti zavesti v kako reč, katere podrobnosti so prav neprijetne. Tako je bilo v tem slučaju; toda moja žena je bila v tej stvari tako interesirana, da ji take neprijetne podrobnosti niso povzročale nobenih skrbi.

Ta izjava je pojasnila skrivnostno nehanje dvojice v hotelu D. Korner je uvidel to in ni se mudil dalje pri teh vprašanjih, temveč posegel daleč naprej rekoč: — Ko sta zapustila hotel, sta imela oba s soprogo več zavojev. Ko sta pa stopila v hišo Vašega očeta, sta bila brez njih. Kaj pa je bilo v njih? Kam sta spravila zavoje, preden sta stopila v drugi?

Ne da bi se pomišljala, je odgovoril Howard:

— V zavojih je bila obleka moje soproge; vrgla sva jih proč med 20. cesto in 3. avenijo. V tistem hipu se nama je približala stara žena. Takoj sva si mislila, da se ustavi in pobere reči; in v resnici jih je pobrala. Stopila sva v senco obokanih duri in sva jo opazovala. Gospod korner, ali se Vam zdi ta način za iznebitev nepričasnih zavojev preveč preprost — da bi mi verjeli?

(Dalje.)

Obč. svetnik Štefe: Saj ni treba zagovarjati tega, gospod inženir!

Zupan: Ne motite gospodnika!
Nadkomisar gospod Prelovšek daje nadaljnja pojasnila o ometu in črpanju vode. Omenjalo se je tudi, da se piloti ne bodo izvršili; vendar je stvar taka, da se bodo morali izvršiti. Ni res, da ni imela nobena druga tvrdka ugodnejših pogojev od tvrdke Rella & Neffe. Glede na proračun je treba omeniti, da se vsak proračun izprva napravi nekoliko višji, ker se utegnejo pojaviti razne težave, ki povišajo stroške; pr. tvrdki Rella & Neffe znaša višja svota proračuna 110.000 K.

Poročevalec dr. Novak reagira na očitke obč. svetnika Kregarja, ki ni bil zadovoljen z njim kot poročevalcem; prav, da je zanj mero dajen le sklep večine. Glede na očitke obč. svetnika Pammerja izjavlja: Dne 25. septembra je podal konzorcij Kranjske stavbinske družbe vlogo, da zniža svojo ponudbo za tri in pol odstotke, tako da bo prav tako cena kakor ponudba Rella & Neffe. Ta vloga ni ponudba in zato se ni vpoštevala; vpoštevale so se ponudbe do 14. septembra. Kregarjevi predlogi bi stvar zavlekli. Predlaga, da se sprejme predlog stavbnega odseka; nič pa nima proti temu predlogu obč. svetnika dr. Zajca.

Vsi trije predlogi obč. svetnika Kregarja se odklonijo; zanje je glasovalo 20 občinskih svetnikov (klerikalci in nemški nacionalci), proti 22 liberalnih. Odsekov predlog se sprejme z 22 glasovi. Predlog dr. Zajca se sprejme soglasno.

Kameniti izdelki ter drenažne cevi za zgradbo kanalov.

Predsedstvo prevzame podžupan dr. Triller.

Poročevalec obč. svetnik inženir Štembov poroča v imenu stavbnega odseka o ponudbah za dobavo kamenitih izdelkov ter drenažnih cevij za zgradbo kanalov zbiralnikov. Za kamenite izdelke so stavile svoje ponudbe štiri tvrdke; najcenejša je tovarna za glinaste izdelke v Hrušovu, ki se je ponudila, da priskrbi kamenite izdelke za 39.546 K 80 vin. Predlaga, da se ta ponudba sprejme.

Obč. svetnik Pammer se ogreva za tvrdko Vidic & Comp. kot zastopnik eskomptne družbe, dasi je ta tvrdka za 6000 K dražja.

Za Pammerjev predlog glasujejo klerikalci in nemški nacionalci, torej propade. Predlog stavbnega odseka se sprejme z liberalnimi glasovi.

Nadalje predlaga poročevalec Štembov, da se odda dobava drenažnih cevij tvrdki Vidic & comp. za 5852 kron, toda ne oziraje se na tvrdkine pripombe. Sprejme se soglasno.

Podžupan dr. Triller se naznani, da prihodnje seje občinskega sveta ne bo prvi, ampak drugi torek v novembru, to je 8. novembra, ter zaključijo seje ob 8. zvečer.

Ljubljana in Kranjsko.

— Včerajšnji številki smo priložili poštne položnice. Svoje cenjene naročnike prosimo, da se jih čimprej poslužijo ter nakažejo naročnino.

— **Konfiskacijska praksa v Ljubljani.** Včeraj dopoldne je bila razprava o našem ugovoru zoper konfiskacijo vladnega železničarskega razglašja v »Zarji«. Senatu je predsedoval g. Vedernjak, »Zarjo« je zastopal sodrug dr. Tomšič, državno pravništvo pa g. Luschana. Dr. Tomšič je v daljših izjavah pokazal očitno nezakonitost konfiskacije in je omenjal za ljubljansko tiskovno cenzuro prav ilustrativno dejstvo, da so enaki članki nemoten izšli v drugem avstrijskem časopisu, nad katerim gospodarijo tovariši g. Luschana. Zlasti ostro pa se je obračal proti nezasišani konfiskacijski praksi, ki je ljubljanskega državnega pravdnika specialiteta in ki ne zasega samo stavka, kateri se po njegovih tesnih nazorih zatika v ta ali oni kazenski paragraf, ampak članek od konca do kraja, pa če bi bila v njem obsežena najnavadnejša hvala državnih svetinj. — G. Luschana je nato na natezalnico pokladal avstrijske paragrafe, da bi pravno podkrepil šikaniranje našega časopisa. Pri tem pa se je iznebil prav dragocene izjave, zavoljo katere utegne nekaj tednov pozneje avanzirati. Na očitke dr. Tomšiča, da si ljubljanski drž. pravdnik ne jemlje toliko truda, da bi v svojih konfiskacijah razložil »dobro od zlega«, in da je vladni razglas o militariziranju železnic brez zaprek bil objavljen v drugih časopisih, je odgovoril, da bi vladni razglas, če bi zapolnil samo komentar, vplival preveč hujskojoče. G. Luschana nečemo denuncirati in ga nečemo ustavljati pri urnem plezanju po klinih činovne lestve, ako konstatiramo njegovo mnenje, da izdaja vlada časih tudi take odredbe, ki pozivajo ljudstvo naravnost na punt. Toda to mu je najbrž le ušlo. — Senat je ugovoru samo deloma ugodil. Razveljavil je konfiskacijo razglašja, potrdil pa konfiskacijo naslova, uvoda in pa konca. V svojih razlogih je navedel da komentar k tej vladni odredbi ni bila kritika, da so bili v tem komentarju namreč besede, ki grdiho in zasmehujejo vlado v njenih odredbah, da komentar »prevrača resnične dogodke, ker ima po §§ 43. in 44. novega brambnega zakona naš presvitli cesar pravico vpoklicati železničarje v vojake ne samo proti vnemnemu sovražniku — temveč tudi v slučaju notranjih nemirov.« Ne da bi se spuščali v podrobno pravno oceno te motivacije, omenjamo le toliko, da govorijo novi brambni zakon pač o poklicanju rezerv »pod orožje«, da pa o militariziranju železnic v vsem brambnem zakonu ni niti besede in se torej vlada nanj ne more nič sklicevati. Samo po sebi je umevno, da se je dr. Tomšič proti tej razsodbi pritožil; enako tudi drž. pravdnik.

— **Delomržen državni pravdnik.** Večkrat smo že namignili — pri vsem spoštovanju do dela — da je delomržen državni pravdnik mož po našem okusu. Kot državnega pravdnika imamo v čislj človeka, ki si zaspano mane oči, ko so drugi državni pravdniki že odložili svoje časopise, in prednost ima v naših očeh tisti

cenzor, ki ima tenisov lopar bolj v oblasti nego rdeči svinčnik. Tak mož pa g. Luschana ni. Zakaj zastran njega bi pač vsa Ljubljana lahko prekuca postala in še nekaj drugih prebivalcev slovenske zemlje bi se lahko zavoljo njega nasrkalo strupenih puntarskih misli, ampak takole ob enajstih dopoldne je gospod Luschana mož na svojem mestu in tedaj je revolucije konec... Včeraj pa je našemu okusu napravil malo koncesijo. Zagotavljal je, da mu je konfisciranje listov nadležen posel in da »naštopi« le, če sila prikipi do vrhunce, rečemo, če se voda vname ali če sedanjí državni pravdnik in pravni red že omahuje. Tedaj mu priskoči na pomoč, da ga še zadnji hip vjame, in tudi zadnjič je preprečil izdajo državne skrivnosti o militariziranju železnic, ko je ta skrivnost vsled objave v dunajskih listih — ti ne spadajo v njegovo področje, vsled česar jih ne bere — nekaj dni popred banalna postala... G. Luschana ne govori tjavendan: za vsako konfiskacijo ima v žepu paragraf in za vsako trditve prepričevalen zgled. Da se ga v resnici državno pravdnika delomržen lotoval, je podkrepil takole: »Se takrat nisem »Zarje« konfisciral, ko je naslednji dan po zadnji zaplembi prinesla tako silne napade na mojo osebo.« In tako vemo sedaj, da ne zagreši »zločina razžaljenega veličanstva«, kdor ne zaupa slepo §§ g. Luschana.

— **Ljubljanska policija.** »Slovenec«, glasilost tiste stranke, ki je v deželnem zboru s poddržavljenjem policije oškodovala ljubljansko mestno občino za težke tisočake in odjedla mestnim stražnikom kruh, priobčuje sledeče pogoje za vstop v državno policijsko službo: Prosilci za vstop v policijsko stražo pri policijskem ravateljstvu v Ljubljani morajo nasloviti svoje prošnje naravnost na c. kr. policijsko ravateljstvo v Trstu, kjer bodo tudi sprejeti izveščani in ob ustanovitvi policijskega ravateljstva v Ljubljani istemu dodeljeni. V ta namen mora prosilec odločno prositi za sprejem v ljubljansko policijsko stražo državne policije. Prošnji je treba priložiti krstni in domovinski list, pravstveno izpričevalo pristojnega županstva, šolska izpričevala, če jih prosilec ima in vojaško knjižico. **Prednost imajo dosluženi podčastniki.** Prošnje se lahko vložijo takoj. Za sprejem v to službo je predpisano: 1. avstrijsko državljanstvo, 2. popolno zdravje, čilo, najmanj 168 cm visoko postavo, 3. starost najmanj 24 in največ 35 let, 4. neomadeževano življenje, 5. znanje slovenskega in nemškega jezika v govoru in prvega ali slednjega tudi v pisavi, 6. samski stan. Služba je začetkom provizorična z dnevno plačo 3 K 35 v, prostim stanovanjem in uniformo. Za vsako nočno službo dobi stražnik posebej 1 K nočne doklade. V preteku enega leta mora biti vsak stražnik definitivno nameščen. Letna začetna plača je 900 K, 315 K dejanske doklade, kakor tudi gorimenjena nočna doklada. Oženjeni dobijo še posebej letno 120 K stanovanjske doklade. Dohodki se množijo avtomatično vsaka tri leta za približno 150 K. — Če so ti podatki resnični, jasno potrjujejo našo trditve, da se je nad mestnimi policijskimi stražniki in nad mestno občino izvršilo škandalozno zločinstvo. Pred sedanjimi stražniki imajo prednost certifikatisti! Stražniki, ki so zabili svoja najboljša leta v policijski službi in ki so presegli 35. leto starosti, so vnaprej izključeni, da bi bili sprejeti v državno službo! Stari redarji, ki imajo za seboj toliko in toliko definitivnih službenih let pri mestni policiji, smejo kvečjemu upati, da jih milostno provizorično sprejmo z dnevno plačo 3 K 35 v! Praksa, ki je v navadi pri vsakem podžavljenju, da se sprejmo vsi dosedanjí u-sluzbenci je sirovo poteptana, vse njihove pridobljene pravice so brutalno razgrane! Hujske socialne krivice si ni misliti! In mestna občina brez policijskih poslov in z mnogoštevilnim policijskim osebom, ki je deloma v trdni definitivni službi! Kam z osebom? Ali naj provizorične uslužbenke pahne meni nič tebi nič na cesto? Ali naj definitivne redarje vpo-kolji — pravica do službe in do eventualne vpo-klojite jim je v službeni pogodbi zagotovljena. Vsled brezsrčnega napada klerikalcev na mestno avtonomijo se obeta mnogoštevilnim redarskim družinam beda, mestni občini pa težka finančna škoda. — Po njih delih jih spoznatel!

— **Slovenec** bi rad škodoval lepo propevajočemu »Konsumno društvu za Ljubljano in okolico«. Pri vsem tem pa bi bil rad interesanten. Laže v včerajšnji številki, da je prišlo med magistratom in socialnimi demokrati do zanimivega konflikta. Resnici na ljubo moramo pribiti, da nimajo socialni demokrati z magistratom prav nič opravka. »Slovenec« tudi »že« čuje, da je neka ovača »gotova«, ako že — ni »odposlana«. Glej jih »sevedeže pri »Slovenec«! Mogoče pa so klerikalci kako ovadbo napravili, kot so jo svoj čas proti Ribnikarju. So pač mojstri v ovadbah! Sicer piše »Slovenec«, da ni pri tem nič udeležen, kar je zelo, zelo sumljivo.

— **Konsumno društvo za Ljubljano in okolico** je klerikalcem zelo na poti. Naravno je to, saj so znani sovražniki vsakega napredka delavskega ljudstva. Priporočamo zato delavstvu Ljubljane in okolice, naj se še trdneje oklene svoje združne organizacije. Kdor še ni član, naj pristopi! — Rovarjenje klerikalcev naj bo vzpodbuda vsem mladežem! Klerikalci bi radi škodovali tej trdni organizaciji delavstva Ljubljane in okolice, no — njih namen se mora preprečiti s tem, da se vname še večja agitacija za prekornisto konsumno društvo.

— **Vodovodna zadruga** v Šiški sklicuje na dan 29. sept. dop. v gostilno k Zajcu izredni občni zbor z dnevnim redom: Oddaja vodovoda občini Sp. Šiška. — V kolikor smo informirani, je tozadevni vodovodni obračun že izgotovljen; potrditi ga ima še občni zbor. Potem se predloži občini, in občina bo potem lahko prevzela vodovod. S tem bo končano vse, kar se je o vsem tem govorilo in pisalo.

— **Sp. Šiška.** Z današnjim dnem smo po naših raznašalcih dostavili na ogled »Zarjo« vsem onim, o katerih so šišenski zaupniki na svojih

sestankih bili mnenja, da se bodo naročili. Prosimo zato vsakega, kdor prejme naš dnevnik na ogled, da ga prebere ter obdrži. Ko pride naš zaupnik povprašat za naročnino, naj se mu tam, kjer se bodo naročili, odšteje naročnina proti potrdilu. — Upamo, da se bodo pač vsi tisti naročili, ki smo jim poslali list na ogled.

— **Od organizacije se zahteva točnost,** katera se pa mora le tedaj vršiti, če so točni tudi posamezni sodrugi. Poziva se torej vse one sodruge, ki imajo naberale pole, da jih zanesljivo obračunajo oziroma vrnejo do najkasneje 2. oktobra t. l. na roko sodruga Lehpamerja, ki je navzroč vsak dan v Selenbur. ulici št. 6 od 6. do 7. zvečer. Pričakujemo, da se bodo vsi prizadeji odzvali!

— **Shod na Glincah,** ki bo danes ob 8. zvečer v gostilni »Amerika«, je zelo važen. Pridite vsi!

— **Vinsko trgatav** priredi strokovna organizacija krojačev v Ljubljani v nedeljo dne 29. septembra v prostorih restavracije pri Perlesu, Prešernova ulica št. 9. Vstopnina za osebo 30. vin. Začetek točno ob poldevatih zvečer. K mnogobrojni udeležbi vabi odbor.

— **Plesne vaje v Sp. Šiški** se otvorijo v torek, dne 8. oktobra ter se bodo vršile vsak torek in petek od polu 9. do 11. zvečer. Lokal: prenovljeni salon gostilne »pri Anžoku«. Mesečni abonma znaša: za člane K 3, članice K 2, za nečlane K 4, nečlanice K 3. Plačevalo pa se bo lahko tudi sproti pri večerni blagajni in sicer: člani 40 vin., članice 30 vin., nečlani 60 v., nečlanice 40 vin. — Obstojele plesne šole pa je odvisev od stalnega števila obiskovalcev, zato se sprejemajo priglasit za obisk kakor tudi mesečni abonmani proti potrdilu ves prihodnji teden vsak dan od 8.—12. dopoldne in od 3. do polu 7. popoldne, kaor tudi to in prihodnjo nedeljo od 10.—12. dopoldne v pisarni konz. društva, Sp. Šiška 56/I. Ker imajo dostop le članice in člani ter vabljeni in po njih vpeljani gostje, prosimo vse člane in članice kakor tudi prijatelje našega društva, da oddajo istotam naslove svojih znancev in prijateljev, da jim zamoremo poslati vabila.

— **Idrijski odsek »Prosvete«** ima svoj III. redni občni zbor dne 30. septembra t. l. ob poldevatih zvečer v »planinski« sobi gostilne gđ. Leni Lapajne z običajnim dnevnim redom. — Gostje, prijatelji odseka dobrodošli!

— **»Umor« pri Kostanjevici.** Franc Božič iz Starega grada je kupil pred petimi leti od Jerneja Certalica posestvo. S tem posestvom je prevzel tudi užitarico Uršo Žibert. Prva leta so živeli v zadovoljstvu. Potem pa je začela Žibert sitnirati, jih iz hiše goniti ter pri vsaki priliki posestnika psovati in preklinjati. Vsled prepira med sabo so bili že vsi kaznovani. Dne 17. septembra t. l. je bil Fran Božič zaradi ovadbe Žibertove nastopil tridenčni zapor. Njegova 35letna žena je bila sama doma. Ko je kuhala kosilo, pride Urša Žibert s polenom nad njo in jo hoče z besedami »Čakaj, jaz te moram danes, ko si sama, ubiti!« udariti. Te-rezija Božič jo odrine od sebe, Žibert pade na rob ognjišča, pa zopet vstane in Tezozija Božič zopet naskoči s polenom. Ta jo zopet porine, da pade znak z glavo ob prag. Tu jo v jezi prime za glavo in butne z njo ob deskina tla ter odide. Čez nekaj časa se povrne in vidi, da je Žibert mrtva. Zavleče jo v postelj. Zapre hišo in gre k sosedu Glavan Tezoziji in ji odda ključe s pripombo, da gre v kloster (to je kostanjeviško sodnijo) se javit, da je Žibert vrgla in da je ta umrla. Sodnijska obdukcija Urše Žibert pa je dognala, da je imela ta na glavi in ramah krvne podplutbe in pet ran v koži, da je Žibert umrla vsled več let trajajoče bolezni na pljuči, vsled otrpjenja srca. K tej nagli smrti pa, da je pripomogel strah in grdo ravnanje. Božič, ki je bila v zaporu v Kostanjevici, so izpustili.

— **Zagonetna smrt železničarskega čuvaja.** Železničarski čuvaj Franc Kralj je bil dne 14. septembra pri c. kr. drž. železniškem ravateljstvu v Trstu, kjer ga je železniški zdravnik dr. Mandič zdravniško preiskal. Po preiskavi okolu 3. popoldne se je napotil proti državnemu kolodvoru, da bi se zopet odpeljal s prvim vlakom proti svojemu domu, na progo Podnart-Kranj. Popoldne so ga našli z veliko rano na glavi blizu državnega kolodvora v popolni nezavesti. Pripeljali so ga v tržaško bolnico, kjer je, ne da bi se še kaj zavedel, dne 18. septembra umrl. Ne ve se še, ali je bil ubit, ali je morda padel iz tramvaja in se pri tem ponesrečil. Imel je namreč, kakor ljudje pri Kranju govore, to slabo navado, da se je rad bahal z denarjem, ko se je nekoliko opijani. Vzel je pa skoraj na vsako pot nekaj stotakov seboj. Govore, da ni imel nobenega denarja in ure pri sebi, ko so ga našli. Sodnijska preiskava bo dognala pravi vzrok, kar bomo še poročali. Zapušča vdovo in dva nepreskrbljena otroka.

— **Ponesrečen železničar.** V deželno bolnišnico so včeraj pripeljali zavirača južne železnice Jakoba Zajca, kateri je šel pri postaji Sava v grmovje, kjer se je zapletel z nogami v srebro in tako nesrečno padel, da mu je skočila desna rama iz uda.

— **Slepar.** V četrtek je prišel k urarju Ivanu Ravnikarju na Sv. Petra cesti nek neznanec, ki je rekel, da je strojni ključavničar v kurilnici na južnem kolodvoru ter si izbral srebrno žepno uro, katero je potem Ravnikar poslal na kolodvor po vajenca, ker mu je bil kupec obljubil, da dobi denar pri načelniku. Pri kolodvoru je tujec uro sprejel, dečku pa je velel naj počaka, češ, da mora uro pokazati svojemu načelniku, ki bo dal denar katerega takoj prinese. Vajenec je pa zastoj čakal na denar in ko je zavezavo ovačil, se je dognalo, da ure ni vzel noben tamošnji ključavničar ter da je moral biti kak tujec, ki se je bil med tem časom že odpeljal iz Ljubljane z vlakom.

Štajersko.

— **Ponesrečen delavec.** Iz Trbovelj nam pišejo: Pri Suligoju vposleni sedemnajstletni delavec Anton Mrak je prišel 25. t. m. trans-

mislijskemu jermenu preblizu; jermen ga je zgrabil in potegnil kvišku. Mraku je zlomilo desno nogo.

Koroško.

— **Alkoholizem kot socialen pojav.** Iz Beljaka poročajo: O predmetu, označenem v naslovu, je predaval v petek 20. septembra deželni poslanec sodrug Horvatek iz Maribora. Predavanje je uspešno izpolnilo z dobro vspelim svetlobnimi podobami; udeležilo pa se ga je veliko število poslušalcev, ki so ga zasledovali z napeto pozornostjo. Predavatelj je pojasnil škodljiv vpliv alkohola s pomočjo statistike porabe alkohola, bolezni in nezgod, Marsikateri neabstinent je morda tupatam neverjetno majal z glavo, ampak proti železni resnici številk se pač ne da nič ugovarjati. Največ vtiska pa so napravile slike, ki so kazale zbranim žalostne učinke alkohola. Zlasti je vplivalo delo francoskega kiparja, naslovljeno »Plačilni dan«. Delavec se je udal alkoholu, v beznici je zapil in zaigral zaslužek. Slednjič so ga vrgli iz beznice in sedaj leži na tlaku, poleg njega razbita steklenica za žganje. Zraven pa stoji njegova žena in njegovi trije otroci, ki so zaman doma pričakovali očeta, slednjič so ga šli v svojem obupu iskat in so naleteli nanj, ko je ležal pijan pred beznico. Resnično, slika obupnega gorja! Ampak slika, ki pograbi človeka in ga odvrača od te poti. V vsaki učni sobi naj bi visela taka slika! »Za nič« imenuje drugi umetnik sliko, ki kaže smrtni izid dvoboja. V pijanosti sta se dva prijatelja sprla. Eden je drugega razžalil; ker je njih družabno stališče tako zahtevalo, sta bila prisiljena v dvoboj! Razžalilec ustrelil razžaljenega! Obupan se vrže oče na mrtvo truplo svojega sina. In morilec, bivši prijatelj? Tudi on je obupan. V prvi vrsti alkohol, v drugi dvobojna šega sta zakrivila nesrečo. Tudi humanistične podobe so se videle. Humoristične in obenem odbijajoče. Pol dorasel fant sedi s cigareto v ustih pri vrčku piva. »Alkohol napravi moža!« Več gostilniških bratcev udriha drug po drugem z vrčki. »Alkohol napravi prijetno zabavo.« Ena slika nam zopet kaže pravega monakovskega debeluha vsled piva. Na zadnje vrsta deset podob: Srečna družina. Mož postane pijanec. Kupi si žganja, prične igrati. Njegova družina trpi bedo, od alkohola ometeni mož pretepa svojec. Slednjič zakolje v beznici svojega tovariša. Morilca se polasti državna oblast. Obtožijo ga in obsodijo. Ampak ne v ječi, temveč v beznici stori mož žalosten konec. In družina? Njena usoda ni nič manj žalostna. Zanemarjeni, lačni in zmruženi se plazijo po cestah, berači! Kdo naj postane ob tej sliki ravnodušen? Komu se ne stisne žalostno srce pred žrtvami alkohola? Predavanje je bilo zelo dobro obiskano, ampak želeli bi, da bi se ga udeležilo vse beljaško delavstvo v polnem številu. Zakaj ravno delavstvo mora spoznati škodljive učinke alkohola. Delavskemu gibanju je treba pred vsem mož. celih, neustranih, treznih mož! Ti pa se ne vzgoje v gostilnah. Predavatelj je to stran protialkoholnega delavskega gibanja zelo lepo opisal. Vsako leto nekaj takih predavanj, pa bo tudi pri nas dobilo abstinenco gibanje prijateljev.

Trst.

— **Tržaška strokovna komisija** bo imela dne 1. in 2. novembra 1912 svoj redni občni zbor. Dnevni red in poslovník objavimo pravočasno.

— **Pevski zbor »Ljudskega odra«** ima danes ob pol 9. zvečer v gostilni »International« v ulici Boccaccio 25 redno pevsko vajo. Vsem pevcem priporočamo, da se naj udeleže polno število.

— **Štrajk za kratek čas.** Pod tem naslovom prinaša včerajšnja »Edinost« poročilo o zidarski manifestaciji, ki se je vršila v sredo. Poročilo je jezuitično in zlobno, kakor vsa poročila, ki jih »Edinost« prinaša o naših lepo uspehli prireditvah. Kako naj bi poročala drugače v momentu, ko piše o nazadovanju zidarske organizacije. Ne bi odgovarjali, ako bi ne bilo nagromadenih toliko neresnic in protislovij, s katerimi hoče »Edinost« oslepiti javnost izven Trsta nepoznavajočo tržaške razmere. Pred vsem moramo izjaviti, da ta naša manifestacija in protest ni bil štrajk, temveč le velik protestni shod, ki se je vršil ob štirih popoldne zato, da so se tudi oddaljeni zidarji lahko udeležili. Nadalje moramo izjaviti, da posredovalnica za delo ni socialno demokratična, temveč zadružna, v kateri imajo polovico zastopnikov delodajalci in polovico delavci. Da so delavski zastopniki socialisti, je posledica dejstva, da je ogromna večina zidarjev socialističnega mišljenja. To »Edinost« dobro ve, saj je še pred enim tednom sama tako pisala. Tudi ni res, da je naša organizacija ustanovila posredovalnico, da bi imela v rokah vse zidarje v Trstu. Res pa je, da smo ustanovili posredovalnico zato, da koristimo tržaškim zidarjem, katere hočemo braniti pred brezposelnostjo in konkurenco. Nadalje »Edinost« piše, da nam ni mar, ali imajo zidarji več ali manj plače. Vprašamo »Edinost«: Kdo je prisilil podjetnike, da so zidarjem v Trstu povišali minimalne plače v enem letu 12 vin. na uro ali eno krono na dan? Alin ni to delo naše organizacije? Ako bi bilo »Edinost« pri srcu koristiti zidarjev, bi morala to naše delo in uspehe priznati. Ravno tako bi morala priznati važnost našega zadnjega protestnega shoda, katerega namen je bil prisiliti vse podjetnike da se poslužujejo posredovalnice za delo — ne zato, da bi s tem koristili naši organizaciji, temveč zato, da koristimo zidarjem sploh. »Edinost« bi morala vedeti, da je mogoče le s posredovalnico kar najbolj preprečiti brezposelnost tržaških zidarjev in obenem preprečiti konkurenco med zidarji, po kateri podjetniki špekulirajo posebno ob času, kadar je veliko zidarjev brezposelnih. Ako bi se podjetnikom posrečilo uničiti posredovalnico, bi uničili tudi plačilno tarifo, in tega zidarji ne bodo dopustili, četudi se »Edinost« še bolj jezi.

Hafnerjeva pravda.

I.

Gotovo ni vreden Mate Hafner, bivši c. kr. notar v Kostanjevici, sedaj v Ljubljani, da se toliko bavi časopisje z njegovo znano kazensko stvarjo, ki se je začela v Kostanjevici, končala v Celju in se zdaj zopet nadaljuje pri sodišču v Kostanjevici, kakor je objavila »Zarija« dne 13. septembra 1912. Ali ta stvar pojasnjuje stvari, za katere se ima brigati vsa slovenska javnost. Posebno socialna demokracija se ima brigati za to, da postaja zasebno in javno delovanje na Slovenskem pošteno. Razlogi razsodbe celjskega okrožnega sodišča so taki, da bengalično osvetlujejo vso Hafnerjevo zadevo in ljubezen klerikalcev do tega poštenjaka in obzirnost še koga družega.

V naslednjem podamo vso razsodbo celjske sodnije:

V imenu Njegovega Veličanstva cesarja!

C. kr. okrožna sodnija v Celju je pod predsedstvom višjega deželnega sodnega svetnika plem. Garzarolli v navzočnosti dež. sod. svetnika dr. Roschanz, dež. sod. svetnika Wenedikter, sodnika dr. Tschelch kot sodnikov in avskultanta dr. Krašek kot zapisnikarja na obtožbo c. kr. državnega pravdnika v Celju z dne 5. julija 1910, oprav. štev. 850/10—A. Nr. 366/10 zoper Matija Hafner, 44 let starega, v Dorfarjih pri Skofiji Loka rojenega, v Kostanjevico pristojnega, kat., oženj., bivšega c. kr. notarija v Kostanjevici, sedaj v Ljubljani bivajočega, zavoljo hudodelstva goljufije po §§ 5, 197 in 199 a k. z. danes po 8. in 9. oktobra 1910 dognani glavni razpravi, določeni vsled naredbes z dne 17. septembra 1910, oprav. štev. Vr VI 422/10/13, v navzočnosti c. kr. prvega državnega pravdnika dr. Bayer kakor javnega obtožitelja, prostega obtoženca Matija Hafner, po predlogu obtožitelja, naj se obtoženca obsodi in kaznuje v smislu obtožbe, razsodila tako:

Obtoženec Mate Hafner se v smislu § 259, št. 3. k. pr. r.

oprošča

obtožbe, da bi bil v Kostanjevici po Urbanu Zupančiču glasom razsodbe c. kr. okrožne sodnije v Rudolfovm z dne 4. avgusta 1908, opr. štev. Vr IV 153/8/79, v kazenskih zadevah zoper Mateja Hafner zaradi prestopka po § 23 tisk. zak. in zaradi pregreška zoper varnost časti dne 12. in 22. oktobra 1907 pred c. kr. okrajno sodnijo v Kostanjevici storjeno krivo pričevanje nalašč napeljal in s tem storil hudodelstvo goljufije po §§ 5, 197 in 199 a k. z.

Razlogi:

Dne 27. avgusta 1907 so se v Kostanjevici vršile volitve za občinski odbor.

Dva dni poprej in sicer v nedeljo dne 25. avgusta 1907 so se razdajali v Kostanjevici tiskani listi z nadpisom: »Razmere v Kostanjevici«, takozvani »pamflet«, kakor so se imenovali v dotičnih kazenskih pravnih.

V teh pamfletih je napadal takrat še neznan pristaj »Slovenske Ljudske Stranke« zlasti takratnega zupana Globočnika Ivana in »zapupnika liberalne stranke« Lavoslava Bučerja na razzaljivi način ter je priporočal volilec, naj bi si za občinski odbor izbrali druge moše.

Zavoljo razširjenja teh pamfletov, na katerih niso bili navedeni niti kraj tiskanja, niti ime tiskarja in založnika — so se najprej obsodili kaplan Bertold Bartolj, notarski pisar Ivan Sajovic in posestnika Josip Mramor ter Anton Sval zavoljo prestopka po § 23 tisk. post. kot razširjevalci te tiskovine po c. kr. okrajni sodniji v Rudolfovm z razsodbo od 21. septembra 1907, oprav. št. U 714/7/6 vsak na 10 K globe.

Dne 30. septembra 1907 sta ovadila zasebna obtožitelja Ivan Globočnik in Leopold Bučar c. kr. notarija Mateja Hafnerja ter kaplana Bertolda Bartolj okrajni sodniji v Rudolfovm kot razširjevalca omenjenih sramotilnih pamfletov ter sta predlagala, da se naj uvede proti imenovanima uvodna preiskava radi pregreška zoper varnost časti po §§ 491 in 493 k. z.

V tej ovadbi se je trdilo, da je paket pamfletov grajščinski vratar Urban Zupančič 25. avgusta 1907 iz pošte prinesel notarju, da je notar paket odprl, pamflet prebral in veliko iztisov izročil svojemu pisarju Ivanu Sajovicu, da jih razširi po Kostanjevici.

Okrožno sodišče, oziroma preiskovalni sodnik v Rudolfovm je uvedel uvodno preiskavo, hkratu pa je svetovalstvena zbornica iz tega kazenskega postopka izločila in okrajni sodniji v Rudolfovm dne 4. oktobra 1907 odstopila postopanje proti Mateju Hafnerju radi prestopka po § 23 tisk. zak.

Tekom teh kazenskih postopkov bili so pri c. kr. okrajni kot naprošeni sodniji v Kostanjevici dne 12. oktobra 1907 med drugimi zaslišani: Mate Hafner in Bertold Bartolj kot osumljenca in Urban Zupančič ter Ivan Sajovic kot priči.

In sicer 7. okt. 1907 je dospela kostanjevski okrajni sodniji prošnja preiskovalnega sodnika okrožne sodnije v Rudolfovm z dne 5. 10. 1907, da bi se zaslišalo v postopanju radi pregreška zoper varnost časti obdolženca Mateja Hafner in Bertolda Bartolj o navedeni zasebni obtožbi, vsled tega se je ta dva obdolženca vabilo k zaslišanju na 12. oktobra 1907. ob 9. dopoldne in se jima je glasom dostavnice dotično vabilo dostavilo dne 11. oktobra 1907.

Dne 8. okt. 1907, pa je isti sodniji dospela tudi prošnja okrajne sodnije v Rudolfovm z dne 5. 10. 1907, da bi se zaslišalo v ovadbi imenovane priče v postopanju proti Mateju Hafner radi prestopka po § 23. tisk. zak. Zaprošeni sodnik v Kostanjevici je povabil vsled tega priče Urbana Zupančiča, Ivana Sajovica in Josipa Drachlerja k zaslišanju na 12. oktobra 1907. ob 8. jutraj ter se je dotično povabilo glasom vročevalne pole dostavilo Ivanu Sajovicu dne 11. 10. 1907., dočim pri podpisu prvega prejemnika Zupančiča dan vročitve ni zapisan.

Iz spisov pa je dognati, da je dotično vabilo odredilo se po sodniku 10. oktobra 1907., odpravilo pa se je v pisarni šele 11. oktobra 1907.

Dne 12. okt. 1907, so se potem pri okrajni sodniji v Kostanjevici zaslišali v kazenskih zadevah proti notarju Mateju Hafnerju odnosno v enem postopku tudi proti kaplanu Bartoldu Bartolj:

a) glasom spisov Pr 3/7 zavoljo pregreška zoper varnost časti kot obdolženca Mate Hafner in Bertold Bartolj,

b) glasom spisov U 819/7 zavoljo prestopka po § 23 tisk. zak. pa kot priči Urban Zupančič in Ivan Sajovic. Ura začetka zaslišanja na dotičnih zapisnikih žali bog ni zaznamovana.

V prvem postopanju ad a) bila sta potem tudi v Kostanjevici Urban Zupančič in Ivan Sajovic še enkrat 22. okt. 1907, kot priči zaslišana.

Urban Zupančič, vratar v kostanjeviškem gradu v Dobah, ki je za grajščinsko oskrbnitvo, obenem pa tudi za tamošnjega notarja prinašal in odnašal pošto iz oziroma v precej oddaljeni poštni urad v mestu Kostanjevici, je 12. oktobra tako kakor 22. oktobra 1907 kot priča izpovedal, »da se ne spominja, če je tudi 25. avgusta 1907. kak paket za notarja na pošti prejel in mu izročil, — in to radi tega ne, ker večkrat kake pakete prinaša, družega mu v tej zadevi ni znanega.«

Pri drugem zaslišanju 22. 10. 1907. je še pristavil, »da se posebno ne more spominjati, če je kakšen tak paket prinesel s pošto, v katerem so bili predmetni listki.«

Ivan Sajovic, notarski uradnik pri Mate Hafnerju je 12. in 22. 10. 1907 kot priča poslušal se postavne dobrote § 153 kpr. ter ni hotel pričati proti notarju češ, da je kot njegov uslužbenec odvisen od njega in svojih pridobitnih razmerah tako, da bi iz pričevanja v tej zadevi zanj utegnili nastati neposredna in občutna škoda.

Kljub temu izpovedbama je bil na podlagi drugih podatkov razprave notar Mate Hafner po razsodbi okrajnega sodišča v Rudolfovm z dne 26. 10. 1907. opr. št. U 819/7/13 za krivega spoznan, da je dne 25. 8. 1907. v Kostanjevici izročil Ivanu Sajovic več tiskanih pamfletov in dal iste po imenovanem svojem pisarju razdeliti, za to je bil po § 23. tisk. zak. obsojen na 100 K globe.

Okrožna kot prizivna sodnija v Rudolfovm pa je to razsodbo izpremenila ter notarja Mate Hafnerja oprostila obtožbe radi prestopka po § 23. tisk. post. ker je priča Ivan Sajovic na prizivni razpravi dne 4. decembra 1907. pod prisogo potrdil, da je on sam 25. 8. 1907. dobil po pošti oni zavoj pamfletov, da o tem svojem šefu notarju ni prav ničesar povedal, a da je pamflete on sam razdelil in da mu notar ni bil dal nikaškega ukaza za razdelitev pamfletov. (Sodba okrožne sodnije v Rudolfovm z dne 4. 12. 1907. opr. št. Bl. III 335/7/23.) V postopanju radi pregreška zoper varnost časti Pr 3/7 pred okrajno sodnijo v Rudolfovm pa je bil Ivan Sajovic v drugič dne 11. 11. 1907. v Kostanjevici kot priča zaslišan in je takrat približno ravno tako kakor pozneje 4. 12. 1907 v Rudolfovm izpovedal, da je zavoj pamfletov on prejel in sam razdelil 25. 8. 1907. ne da bi o tem kaj govoril bil s svojim šefom notarjem, — in da je potem isto nedeljo dne 25. 8. 1907 on (Sajovic) le vsled strahu se izgovarjal, da mu je njegov šef naročil bil raznašanje listkov, kar pa ni res bilo. Vsled tega sta zasebna obtožitelja Ivan Globočnik in Lavoslav Bučar po svojem zastopniku dr. Slancu dne 13. 1. 1908. predlagala vstavitev kazenskega postopka zoper Mateja Hafnerja in Bertolda Bartolj radi pregreška po §§ 491 in 493 k. z. ter je temu predlogu ugodil preiskovalni sodnik še isti dan s sklepom od 13. 1. 1908. opr. št. 3/7/4.

S tem je bilo kazensko postopanje proti notarju Mateju Hafner radi razširjanja sramotilnih pamfletov v obeh oziirih s stališča § 23. tisk. zak. tako kakor o zasebni obtožbi Globočnika in Bučerja končano. Vsled zasebne obtožbe notarja Hafnerja Mateja, ki jo je on 3. 4. 1908. vložil v imenu svojega 8 let starega sina Jankota proti Katarini Zupančič, ženi Urbana Zupančiča se je pri okrajni sodniji v Kostanjevici z razsodbo od 8. 4. 1908. opr. št. U 126/8/3 imenovana Katarina Zupančič radi prestopka zoper varnost časti po § 496 k. z. obsodila na 10 K globe event. za slučaj neizterljivosti na 24 ur zapora.

Vsa ta dejstva so ugotovljena po na današnji glavni razpravi prečitanih tozadevnih kazenskih spisih okrožnega sodišča v Rudolfovm, oziroma okrajnih sodišč v Rudolfovm in v Kostanjevici.

Še isti dan 8. 4. 1910, ko je bila popoldne Katarina Zupančič obsojena vsled kazenskega predloga Mateja Hafnerja, oglašil se je zvečer ob pol 7. Urban Zupančič pri oskrbniku Henriku Ribitschu v Kostanjevici in je temu, kakor ta pričuje, priznal, da je kot priča zaslišan neresnico govoril, ko je izpovedal, da o tem, ali je notar dobil 25. 8. 1907. s pošto zavitek s pamfleti, ničesar ne ve.

Urban Zupančič je temu priznanju pristavil, da sta ga le notar Mate Hafner in njegov uslužbenec Sajovic pregovorila, naj nikomur ne pove, da je notar 25. 8. 1907. prejel oni zavitek s pošto, vzel iz istega pamflete, prebral en tak listek in potem izročil Sajovicu z ukazom: »Daj te Urbanu tudi enega, ker je tudi volilec, in če bo pri sodniji zaslišan, naj o tem ničesar ne pove.« Urban Zupančič je dejal takrat, da hoče še danes iti k sodnemu pristavu Vrančiču in vse to ovaditi — oskrbnik Ribitsch pa mu je velel, naj sedaj še molči o tem.

Priča Henrik Ribitsch, ki si je o vsem tem takoj 8. 4. spisal spomenico, ki se je prebrala na razpravi, obrnil se je potem na predstojno gozdarsko in državnih posestev ravnanstvo v Gorici, katero mu je potem aukazalo, naj grajščinskega vratarja Urbana Zupančiča pripravi do tega, da se bo sam ovadil, sicer bi se moralo po § 84. k. pr. z. stvar uradoma naznati sodniji. Vsled tega je potem glasom zapisnika 35/8 oziroma Vr III 153/8 Urban Zupančič dne 26. 4. 1908 pri okrajni sodniji v Kostanjevici na zapisnik dal ovadbo, s kojo je sam

sebe dolžil krivega pričevanja in obenem dolžil c. kr. notarja Mate Hafnerja in njegovega pisarja Ivana Sajovica, da sta le-ta njega Urbana Zupančiča zapeljala bila h krivemu pričevanju.

Po končanih poizvedbah in na podlagi podatkov glavne razprave z dne 3. in 4. 8. 1908. se je po razsodbi c. kr. okrožnega sodišča v Rudolfovm z dne 4. 8. 1908 opr. št. Vr III 153/8/79, v kolikor je ista zadobila pravno moč in veljavo vsled sodbe c. kr. najvišjega kasacijskega dvora od 19. 2. 1908. opr. št. Kr VI 138/8/4, spoznalo za pravo, da je

1. Urban Zupančič pred okrajnim sodiščem v Kostanjevici v kazenski pravdi proti Mate Hafnerju dne 12. 10. 1907 radi prestopka po § 23. tisk. zak. in 23. 10. 1907 radi pregreška zoper varnost časti po krivem pričal, da se ne spominja, da bi bil dne 25. 8. 1907 s pošto prinesel ter notarju Hafnerju izročil zavoj tiskanih pamfletov in je s tem storil hudodelstvo goljufije po § 197. in 199 a k. z.,

2. Mate Hafner in Ivan Sajovic da sta pa Urbana Zupančiča z velevanjem in nasvetovanjem k ad 1. omenjenemu krivemu pričevanju napeljala s tem, da sta dna njegovega prvega zaslišanja t. j. 12. 10. 1907 — v opravku sodbe sicer se pravi »dan pred njegovim zaslišanjem«, kar je pa po ugotovitvi kasacijskega dvora očitna pomota in se ima glasiti po ustanovitvah v razlogih sodbe c. kr. okrožnega sodišča pravilno dan njegovega zaslišanja — rekla in sicer Ivan Sajovic: »Najboljše je, da sploh rečete, da ničesar ne veste in da se ne brigate, kaj prinese notarju, Mate Hafnerju pa: »Najlepše bo, da tako rečete, da nič ne veste od tega, mislim, da priseči ne bo treba, recite, da se ne brigate, kaj prineseš s pošto«, da sta torej zakrivila hudodelstvo goljufije po §§ 197, 199 a in 5 k. z.

Obsodili so se zaradi tega Urban Zupančič na dva meseca ječe, poostrene z enim trdim ležiščem mesečno, — Ivan Sajovic na 14 dni ječe (po razsodbi kasacijskega dvora) in Mate Hafner na 3 mesece ječe, poostrene z enim postom mesečno.

Prva dva Zupančič in Sajovic sta svojo kazn vže prestala, dočim se je tretjemu Mateju Hafnerju posrečilo izposlovati obnovno kazenskega postopanja. Najprej se je sicer pri okrajni sodniji v Rudolfovm s sklepom od 11. 5. 1909 in 10. 8. 1909 opr. št. Vr III 153/8/136 in 137 zavrnilo ponovljeno prošnjo obsojenega Mate Hafnerja za obnovno kazenskega postopanja, in višje deželno sodišče v Gradcu dne 23. 6. 1909 in 9. 9. 1909 opr. štev. D 98/9/1 in D 168/9/1 ni ugodilo obsojenčevi pritožbi, marveč potrdilo sklepa okrožnega sodišča.

Toda najvišji kot kasacijski dvor je glasom razsodbe od 1. 2. 1910 Kr VI 23/10/4 razveljavil prej omenjene štiri sklepe okrožnega sodišča oziroma višje deželnega sodišča in odredil, da se ima vnovič rešiti Mate Hafnerja predlog na obnovno kazenskega postopka. Dočim je okrajno sodišče v Rudolfovm tudi sedaj s sklepom, od 24. 5. 1910. Vr III 153/8/210 zavrnilo obnovitveni predlog, je višje deželno sodišče po sklepu od 8. 6. 1910 D 143/10/1 ugodilo pritožbi obsojenca in dovolilo obnovno po pravomorni sodbi c. kr. okrožnega sodišča v Rudolfovm z dne 4. 8. 1908. proti Mateju Hafnerju končanega kazenskega postopka, h kratu pa odbralo c. kr. okrajno sodišče v Celji, da odpravlja uvodno preiskavo.

S tem je razveljavljena sodba okrožnega sodišča v Rudolfovm od 4. 8. 1908 v onem delu, ki se tiče obsodbe Mate Hafnerja ter ima tukajšna okrajna sodnija na podlagi nove obtožbe, ki jo je vložilo drž. pravdnitvo v Celju in na podlagi nove razprave, ki se je vršila tukaj večeraj in danes, razsoditi na novo, ali je poleg Ivana Sajovica, čegar sodba je ostala nedotaknjena in ki sedaj svojo krivdo tudi izrečno priznava, v istini tudi obtoženec Mate Hafner nalašč napeljal po Urbanu Zupančiču v Kostanjevici dne 12. 10. in 22. 10. 1907. storjeno krivo pričevanje.

Na podlagi podatkov tukajšnje razprave prišel je pa sodni dvor do sklepa, da ni izkazano, da je obtoženec Mate Hafner storil pripisovano mu gori omenjeno dejanje ter se je vsled tega v smislu § 259 št. 3 k. pr. obtoženca oprostilo obtožbe.

Pri tem se je upoštevalo sledeča dejstva z nastopnimi preudarki:

Pri razsodbi okrožnega sodišča v Rudolfovm od 4. 8. 1908, v kolikor ni razveljavljena po sodbi kas. dvora in po obnovitvenem sklepu nads. v Gradcu je ugotovljeno, da je Urban Zupančič kot priča v kazenskem postopku zoper notarja Mate Hafnerja radi prestopka po § 23. tisk. post. ozi. pregreška razzalenja časti pri okrajnem sodišču v Kostanjevici dne 12. 10. in 22. 10. 1907 kot priča zaslišan s tem, da je izpovedal, da se ne spominja, da bi bil dne 25. 8. 1907. s pošto prinesel ter notarju Hafnerju izročil zavoj tiskanih pamfletov, — po krivem pričal in da je s tem storil hudodelstvo goljufije po § 197, 199 a k. r., ugotovljeno pa je po isti sodbi dalje tudi, da je k temu krivemu pričevanju Urbana Zupančiča napeljal dne 12. 10. 1907 pred njegovim zaslišanjem z velevanjem in nasvetovanjem vsaj Ivan Sajovic, ki je prej kot obdolženec in obtoženec to trdovratno tale, sedaj kot priča pa to svoje napeljevanje izrečno priznava in le svojega šefa nekdanjega soobsojenca Mate Hafnerja sumuje oproščevati skuša.

Glavni ter jedini neposredni dokaz za krivdo obtoženca Mate Hafnerja, da bi tudi on napeljal bil omenjeno krivo pričevanje Urbana Zupančiča je izpovedba le-tega zanjega, ki je prej leta 1908, kot soobdolženec tekem preiskave in kot soobtoženec na glavni razpravi v Rudolfovm tako kakor danes kot priča pri tukajšnji novi glavni razpravi odločno izpovedal:

a) da je on v istini — kakor se dobro spominja, dne 25. 8. 1907. iz pošte prinesel ter notarju izročil veliko kuverto s tiskanimi pamfleti, kojih enega mu je po naročilu notarja Hafnerja, ko je ta kuverto odprl in prebral pamflet, izročil Ivan Sajovic in

b) da sta pred njegovim prvim zaslišanjem (12. 10. 1907) Sajovic tako kakor notar Hafner, opetovano mu prigovarjala, naj pod a) (omenjeno dejstvo pri zaslišanju kot priča drugače slika oziroma zamolči. Okolnosti ad b) popisoval je priča Urban Zupančič pri današnji razpravi bistveno nastopno:

Ko je že imel vabilo k zaslišanju na 12. 10. 1907 v rokah, zdi se mu tisti večer potem, ko se mu je bilo dostavilo vabilo, podal se je on k notarju v pisarno, ga vprašal, kaj to vabilo, ki ga je pokazal notarju, pomeni. Notar mu je odgovoril: »Najbrže zastran tistih listkov.« Takrat — kakor se priči zdi, ga je notar tudi vprašal, če se spominja, da je prinesel neko nedeljo tiste listke, in ko je Zupančič dejal, da se še spominja, da mu je notar en listek dal, je Hafner — kateremu ta odgovor očitno ni bil všeč — rekel: »Jaz se pa skoraj nič ne spominjam.«

Ivan Sajovic je na to pripomnil: »he, take recite, da Vam ga (listek) je Sajovic dal,« notar pa temu pritrdil z besedami: »Ja! kar tako recite, saj to ni velika reč!«

Zupančič je vprašal: »Kaj pa, če bo treba prisegati; bom pa po pravici govoril,« nakar je notar dejal: »Saj ne bo treba prisegati.«

Neko jutro pozneje, mogoče drugi dan, iskal je Zupančič Ivan Sajovic najprej v njegovem stanovanju in potem še na vrtu, kjer je Zupančič kravo pasel, kaj je takrat Sajovic z njim na vrtu govoril, na to se priča Zupančič danes ne spominja več, pa o onih listkih in kako bode Zupančič pričal, je Sajovic govoril, le besede priči niso več v spominu.

Priča ve, da je Sajovicu odgovoril: »Bom že prišel gori v pisarno, pa se bomo zmenili.« — Ko je potem njegova žena na vrt prišla in prevzela kravo, šel je Zupančič gori v notarjevo pisarno. V pisarni sta bila notar in Sajovic; — notar je začel: »Veste kaj Urban, najbolje je, da rečete, da Vi nič ne veste od tistega paketa.« Na drugo se priča Urban Zupančič ne spominja več in ne ve, če je notar pristavil: »Vi se nič ne brigate za pakete.«

Priča se tudi ne spominja, če je Sajovic takrat tudi kaj rekel in ne ve več, kedaj ravno se je to zgodilo: »cegelc« (vabilo) je imel takrat že čisto »gvišno« mogoče je to bilo 12. 10. 1907.

Priča se danes spominja, da je po sodniku Vrančiču v tej zadevi kot priča samo enkrat zaslišan bil, — na drugo zaslihanje je pozabil. — O pamfletih je z notarjem le dvakrat govoril, — koliko dni prej, predno je bil zaslišan, se ne more več spominjati. Priča ostane odločno pri tem, da mu je notar tako pregovarjal in da je njegove besede tako razumel, da naj pri sodniji tako izpove, zato je potem pri sodniji kot priča neresnico govoril. Glasom razpravnega zapisnika in razsodbe okrožnega sodišča v Rudolfovm od 4. 8. 1908. je Urban Zupančič tedaj se na dotični pogovor natančneje spominjal in je takrat trdil (kot soobtoženec in priča), da je kake dva dni po prvem pogovoru prišel Sajovic k Zupančiču na vrt, dejal mu, da je najbolje, da sploh reče, da ničesar ne ve in da se ne briga, kaj prinese notarju, da je na to Zupančič odvrnil: »Vse dobro, če le prisegati ne bo treba,« nakar je Sajovic dejal, da misli, da ne bode treba.

Zupančič je potem, ker Sajovicu ni zaupal, šel še k notarju v njegovo pisarno, kjer mu je notar sam od sebe, ne da bi mu Zupančič kaj omenil, rekel: »Najlepše bo, da tako rečete, da nič ne veste od tega, mislim da priseči ne bo treba, recite, da se ne brigate, kaj prinese notarju s pošte.«

Pri razpravi v Rudolfovm je Urban Zupančič najprej trdil, da je povabilo za zaslihanje kot priča dobil 3 ali 4 dni poprej, in ko se mu je predložilo, da je prejel vabilo 11. 10., zaslišan bil pa 12. 10. 1907, — zagotovil je Zupančič, da je oni drugi pogovor z notarjem vršil se isti dan, ko je bil potem zaslišan prvič torej 12. 10. 1910 od 8. do 9. ure jutraj, Sajovic pa je bil od 7. do 8. ure prej pri njem na vrtu, in da je bil potem isti dan popoldne ob 4. on zaslišan. Danes pravi, da se je to drugo pogovarjanje najprej Sajovica na vrtu in potem notarja v pisarni zgodilo tisto jutro od 7. do 8. ure kvečjemu do četrta na 9. Priča Ivan Sajovic izpovedal je danes nastopno:

»d a) Ono kuverto s pamfleti je 25. 8. 1907. Urban Zupančič res s pošte prinesel v notarsko pisarno — kuverta je bila naslovljena na ime Sajovic, notar je kuverto le-temu na njegovo mizo vrgel in Sajovic (ne pa notar) je kuverto odprl in iz nje vzel tiskane pamflete za hrbtno in brez vednosti notarja. Ni res, da bi notar takrat bral bil pamflet in da bi bil dejal Sajovicu, naj tudi Urbanu enega da, Sajovic je pozneje zunaj na hodniku srečal Urbana Zupančiča in tukaj temu izročil eden listek.

Ad b) Sajovic je dne 11. 10. 1907. popoldne prejel vabilo kot priča k zaslišanju na 12. 10. 1907 ob 8. uri popoldne in videl je na dostavnici, da je na ta dan kot priča klican tudi Urban Zupančič, ko je le-ta popoldne prinesel pošto v pisarno, šel je Sajovic notarja Hafnerja na vrt iskat in ko se je notar z njim skupaj podal iz vrta v pisarno, povedal mu je Sajovic, da sta on in Zupančič kot priči dobila vabilo.

V pisarni (11. oktobra 1907) popoldne okolo 4. ure je Sajovic vprašal Zupančiča, kaj bo o pamfletih povedal, in ko je ta odgovoril, da bo povedal, da je prinesel pamflete v paketu, katerega je notar odprl in pamflete vrgel na Sajovico mizo, rekoč: »Dajte tudi Urbanu enega,« je notar se oglašil: »Urban, to pa ni res,« ter se podal v drugo sobo; ko je izpregovoril te besede, bil je ravno med vratmi.

Ko notarja ni bilo več v sobi, prigovarjal je Sajovic Zupančiča, naj on izpove (kot priča pri zaslišanju), da se sploh ne spominja.

Sajovic kot priča je na to pripomnil danes, da je notar, ko je šel v drugo sobo, pustil vrata za seboj odprta in je gotovo slišal, kaj sta Sajovic in Zupančič govorila, potem se je Sajovic popravil (po prečitaniu nasprotnoče izpovedbe Vr III 153/8/189) »vrata je notar deloma priprl in nato zopet: »Vrata so

biha na pol priprta, mogoče je slišal (notar), — »vrata so bila priprta in tvorila kot cirkla 45°«.

Glede drugega pogovora izpovedala je priča Ivan Sajovic danes, da je 12. oktobra 1907 zjutraj ob en četrta na 8 v grajščinskem vrtu pregovarjal on res Zupančiča, naj nič ne izpove, da je Zupančič odgovoril: »Če ne bo treba priseči, potem že, pa zastoj jaz tega ne bom storil,« — da Zupančič ničesar ni omenil o tem, da bo šel k notarju, da je Sajovic iz vrta podal se k zajuterku v Cudermanovo stanovanje in od tod nekaj minut pred 8. uro na hodnik pred sodnijsko pisarno, kjer je čakal, da bo klican k zaslišanju. Notarja 12. oktobra 1907 pred svojim zaslišanjem ni videl, najbrže je bil v svojem stanovanju, tudi Zupančič tisto jutro ni prišel v pisarno in notarja ni videl.

Ob 8. uri je bil Sajovic klican k sodniku Vrančiču; ko je on kmalo opravil, je prišel Zupančič na vrsto, katerega je Sajovic videl na hodniku, ko je prišel od zaslišanja nazaj in podal se v notarjevo pisarno, katera je bila takrat še zaprta. Notar je prišel tisto jutro ob tri četrta na 9 skupaj s kaplanom Bartelj v pisarno in mu je tedaj Sajovic pravil, da je bil on že zaslišan in da je prišel za njim Zupančič na vrsto. Potem še le podal se je notar Hafner (on in kaplan Bartelj sta bila klicana kot obdolženca na 12. oktobra 1907 ob 9. uri dopoldne glasom spisov Pr 3/7) v sodnijsko pisarno k zaslišanju.

Obdolženec Mate Hafner odločno zanika, da bi on sploh 12. oktobra 1907 govoril bil pred zaslišanjem z Urbanom Zupančičem in pravil, da je do približno tri četrta na 9 dopoldne bil v svojem stanovanju, Zupančiča še videl ni; glede dogodka od 11. oktobra 1907 popoldne pravi, da mu je Sajovic, ko je prišel popoldne okoli 4. ure na vrt po njega in sta šla skupaj v pisarno, na poti pravil, da sta on in Zupančič klicana kot priči k zaslišanju na drugi dan (12. oktobra), da on (Hafner) v pisarni o tej zadevi z Zupančičem ni govoril, da je pri svoji mizi s pošto opravil imel; dočim je Sajovic pri svoji mizi govoril o listkih z Zupančičem, ki je čakal na pošto. — Obtoženec trdi, da na njuno govorjenje ni pazil in ne ve, kaj je Sajovic onemu rekel — le to je slišal in pri tem šele postal je pozoren, ko je Zupančič dejal: »Jaz vem, da sem prinesel za notarja tist paket,« na kar se je obtoženec oglašil vmes: »Urban, to ni res« — in šel v drugo sobo svoje pisarne, kjer je ostal kakih dve minuti. Ko je prišel nazaj v prvo sobo, Zupančiča ni bilo več tam in je on Sajovica pred le-tem še svaril. Poprej, ko je bil v drugi sobi, ni slišal, kaj je Sajovic govoril z Zupančičem, ker je bil vrata za seboj zaprl, ter o tem, da je bil vplival prvi na drugega zavoljo pričevanja, ničesar ni vedel do 5. maja 1908, dokler ni Sajovic obtožencu Hafnerju nazaj prišedšemu od preiskovalnega sodnika navzkli: »Prokleti lump, kaj si je zmisliš!« (Urban Zupančič) priznal prvič, da je on res prigovarjal bil le-temu.

Na podlagi teh podatkov razprave je pač opravičen sum, da je v istini prigovarjal tudi notar Hafner priči Zupančiču, naj pri zaslišanju pred sodnijo neresnično pričuje, da nič ne ve o tem, da bi 25. avgusta 1907 oni zavoj pamfletov notarju iz pošte prinesel bil.

Kajti v prvi vrsti je bil notar Hafner oni, kateremu je neresnična izpovedba koristila, ker je kazenski postopek bil naperjen proti njegovi osebi v tekočih pravnih rad prestopka po § 23 tisk. postave kakor radi zasebne obtožbe Ivana Globočnika in Leopolda Bučar (U 819/7 in Pr 3/7).

Priča Urban Zupančič, kateri je sicer takoj od začetka odkrito priznal, da je razodel notarjevo krivdo v prvi vrsti iz maščevalnosti, ker je notar njegovo ženo tožil — jej pripomogel do denarne kazni in jo spravil v precejšnje stroške (glej U 126/8) — na sodni dvor ni napravil sodnega slabega vtisa, proti njegovi verjetnosti iz drugih ozirov ni posebnih pomislekov, ker ga njegov predstojnik g. oskrbnik Henrik Ribitsch in poštarica Marija Saltz popisujeta vestnega, oziroma poštenega služabnika — ker je slučaj glede denarnega pisma, ki mu ga očita sedaj obtoženec, verjetno pojasnjeval tako, kakor da bi slučajno pismo v njegovem žepu ostalo in ga je takoj potem našel in izročil naslovljenemu Mate Hafnerju — in ker če bi notar za resno vsled tega njemu ne bil več zaupal bil, on bi ga ne bil še naprej obdržal v enaki službi, in ker druge slabe lastnosti, katere mu skušajo podtikati priče Alojzija Hafner, Franc Petrovič in Franc Cuderman, niso take, da bi omajale njegovo verjetnost, marveč ga kažejo le bolj kot prevzetnega, svojeglavnega in proti strankam, katerim nasproti se šopiri kot hišnik neuljudnega ali celo ošabnega, vsled tega pa ni povoda dvomiti o njegovi subjektivni resnicoljubnosti, tem manj, ker je s svojo ovađbo tudi sebi nakopal kazni. Tudi dejstvo, da je svoje izpovedbe o postranskih stvareh (glede časov) precej izpremenjal in da se posebno sedaj na nekatere okolnosti ne more več spominjati, ni tako, da bi se ga moglo sumiti krivega pričevanja, naravno je, da se priča po preteku treh let na posameznosti ne more dobro spominjati.

Bistveno podpira njegovo verjetnost tudi pričevanje njegove žene Katarine Zupančič, kateri je glasom njene izpovedbe vže takrat povedal mož Urban Zupančič o prigovarjanju notarjevega pisarja in notarja.

Priča Ivan Sajovic pa glede na njegovo udeležbo pri istem kaznjivem činu, glede na njegovo zvito postopanje v aferi pamfletov in z ozirom na njegove čudne prijateljske odnošaje in sicer med notarjem in tem njegovim mlajšim pisarniškim pomočnikom nenavadnem intimnem razmerju med njim in obtožencem, kakor se razvija iz prečitanih pisem pod Vr III 153/8/208 »Dragi prijatelj,« ter tudi po njegovem osebnem nastopu ne gre posebna verodostojnost.

Obtoženec mu je po izstopu iz službe pošiljal denarje, posodil večjo svoto, pisal mu kakih 30 zaupljivih pisem, opozarjal ga na njegovo bodoče pričevanje v tej zadevi, povabil ga je na sestanek v Ljubljano, da se bo poskusilo, »pravici pripomoči do zmage« — napotil ga je, seznaniti se s katerim izmed dr. Furlano-

vih uradnikov, da bi izvedel za neko tajnost iz te pisarne in vkljub temu, da mu je Sajovic svojo krivdo priznal bil, izreče mu upanje, da bo pri kasacijskem dvoru tudi Sajovic oproščen, češ, da bi »bilo to edino pravično,« ter mu zupa celo svoje skrivnostne zveze s pošlancem, ki naj mu eventualno pripomore do obnove kazenskega postopka ali pomiloščenja. Treba je torej gledati na to, v kolikor je Sajovičeva izpovedba podprta po drugih dokazilih, brez takih mu pač ni verjeti: Povdarjati se mora, da je obtoženec Mate Hafner vže pri aferi s pamfleti, ki jih je on spisal, poslal v tisk, in potem iztiske pustil poslati v svrhu razdavanja njegovemu pisarju Sajovicu na skrivnostni način, potem pa se delal še nevednega itd. postopal nekako zvijačno, da je potem v svesti si vsaj krivde Ivana Sajovica skušal v kazenskem postopku Vr III 153/8 na vse mogoče načine izpodkopavati verjetnost priče Urbana Zupančiča in ponudbe Sajovica z dne 5. junija 1908, da hoče sam sebe izdati in vse priznati sodniji, ni sprejel, kakor sam priznava in da je tudi v gori omenjenem svojem izreku, da bi bilo edino opravičeno, če bi se tudi njemu znani krivec Sajovic oprostil, pogrešati zlasti pri pravniku običajnega pravnega čuta in pravega pojma o pravičnosti, kakor tudi njegovo zahtevanje v pismu od 8. januarja 1909, da bi Sajovic skušal seznaniti se s kom iz dr. Furlanove pisarne ter od istega izvedeti za hrbtno odvetnika, katera oseba je le tega pripravila do njegovega nastopa proti njemu (Hafnerju)? — označuje nekako prekanjenost. Pri taki osebnosti se mora vzeti za možno, da je v istini obtoženec skušal bodisi posredno ali neposredno vplivati na pričo Urbana Zupančiča tako, da bi ta v svoji izpovedbi zamožal dejstvo, da je 25. avgusta 1907 vprašljive pamflete s pošte prinesel v notarsko pisarno oziroma notarju.

Iz teh razlogov vzame sodni dvor za dokazano, da se je dogodek 25. avgusta 1907, ko je Urban Zupančič kot poštni sel prinesel zavoj pamfletov v notarjevo pisarno, vršil v poglavitnem tako, kakor ga popisuje priča Urban Zupančič in se mora dalje vzeti za resnično, da sta Sajovic tako kakor notar Hafner 11. oktobra 1907 popoldne v notarski pisarni nasvetovala Urbanu Zupančiču, naj kot priča pove, da je njemu oni listek (pamflet) dal Sajovic, ne pa notar. Toda to prvo prigovarjanje z dne 11. oktobra 1907 ni stavljeno pod obtožbo in tudi ni v vzročni zvezi s krivim pričevanjem Zupančičevim dne 12. oktobra 1907 in 22. oktobra 1907; tega slučaja torej ni treba dalje pretresovati, tem manj, ker je listek 25. avgusta 1907 Zupančič dobil pravzaprav res le iz rok Ivana Sajovica, če tudi po naročilu Mateja Hafnerja. Krivo pričevanje Urbana Zupančiča izvira namreč iz drugega prigovarjanja, naj Zupančič izpove, da nič ne ve, ali je prinesel pamflete v notarsko pisarno ali ne.

Na podlagi izpovedbe priče Urbana Zupančiča, ki se pač zavoljo časa dogodka moti, oziroma tega ne more natanko določiti — dalje priče Franceta Cuderman, ki je vabilo k zaslišanju za 12. oktobra dostavil Urbanu Zupančiču in Ivanu Sajovicu že le 11. oktobra 1907 popoldne, oziroma popoldne in priče Ivana Sajovic, katerega verjetnost v tej točki podpirajo druge okolnosti, v zvezi s kazenskimi spisi U 819/7 ter Pr 3/7 in z izpovedbo priče Leopolda Zrimšek, po katerih je jasno, da se je zaslišanje Urbana Zupančiča in Ivana Sajovica kot priči, Matija Hafnerja in Bertolda Bartelja kot obdolžencev odredilo pri okrajni sodniji kostanjevski na 12. oktobra in tudi vršilo ta dan in da so se vabila odpravila to je v svrhu vročevanja izročila dostavljencu še le 11. oktobra 1907, se vzame za dokazano, da je Urban Zupančič vprašljivi poziv v roke dobil šele 11. oktobra 1907, da je torej prvi pogovor med njim in Sajovicem ter notarjem vršil se vže 11. oktobra popoldne — drugi pogovor (zjutraj v grajščinskem vrtu), z Ivanom Sajovicem pa dne 12. oktobra 1907 zjutraj pred Zupančičevim zaslišanjem in da je ta dan Sajovic Zupančiču navšteval, naj kot priča zamožli, kar ve o pošiljavi pamfletov.

Zupančič pravi, da je isto jutro pozneje v notarski pisarni obtoženec Mate Hafner enako mu prigovarjal.

Obtoženec pa je sedaj navedel nove priče v dokaz temu, da on 12. oktobra 1907 zjutraj pred zaslišanjem Urbana Zupančiča nikakor ni mogel govoriti z le-tem.

Dotične priče, za katere pravi obtoženec, da je mogel izvedeti še le po prvi sodbi od 4. avgusta 1908, oziroma po sodbi kasacijskega dvora od 19. februarja 1909 so izpovedale danes nastopno:

Obtoženčeva soproga Alojzija Hafner, katera je po svojem nastopu napravila sodnemu dvoru vtis, da je o resničnosti svoje izpovedbe sama prepričana, pričuje, da je obtoženec z vstajanje len bil, zjutraj rad predolgo v postelji ostajal — da je 12. oktobra 1907 zjutraj po približno ob tri četrta na 9 v svojem stanovanju bil, da ga je ob pol 7. uri zjutraj, ko je prišla v njegovi spalnici sobi ležečega sina zbuditi, še v njegovi postelji videla, da je potem iz svojega hodnika videla Urbana Zupančiča med pol 8. do 8. ure na nasprotnem hodniku pred sodnijsko pisarno čakajočega, ob en četrta na 9 pa ga je videla istotam že izstopiti iz sodne sobe št. 4, kjer se je vršilo zaslišanje — da je ona na to nesla zajutrk svojemu možu obtožencu v njegovo sobo in ga v postelji ležečega opozorila, naj vstane, ker je bil Zupančič zaslišan, da jej je mož nevoljno odgovoril, da sta Zupančič in Sajovic klicana na 8. uro, on pa šele na 9. uro in da je precej časa pozneje obtoženec zapustil svoje stanovanje.

Priča kaplan Bertold Bartelj izpove, da ko je on 12. oktobra 1907 okrog tri četrta na 9 zjutraj prišel v grad (v katerem je imel notar Hafner svoje stanovanje v istem nadstropju kakor so sodnijski prostori in notarska pisarna) in šel notarja iskat v njegovo pisarno, tega še ni bilo tam in mu je Sajovic dejal: »Ga še ni, pa mora vsak čas priti,« pristavi: »Jaz in Urban sva bila že zaslišana,« — da je priča na to na hod-

niku zunaj čakajoč čez malo časa videla obtoženca iz njegovega stanovanja (ne pa iz vrta) semkaj priti in sta šla skupaj v notarsko pisarno, ostala sta tam le kratek čas in podala se potem k okrajni sodniji (na istem hodniku) k zaslišanju — prvi notar, za njim priča.

Priča Ivan Sajovic, bivši obtoženčevi notarski pisar ali uradnik pričuje, da 12. oktobra 1907 zjutraj in dopoldne svojega šefa ni videl prej kot ob tri četrta na 9, ko je s kaplanom Bertoldom Barteljem skupaj stopil v notarsko pisarno — in takrat je Sajovic notarju povedal, da sta bila on in Urban Zupančič vže zaslišana.

Priča Jožef Jordan, občinski sluga in posestnik iz Gor. Brezovice št. 7 (ne sme se zamenjati z enako staro pričo Jožef Jordan, črevljar iz Auguština št. 7), potrjuje, da je po nekem popravku prišel 12. oktobra 1907 okrog pol 9. ure dopoldne v Kostanjevico v notarsko pisarno in je tam našel le uradnika Sajovica — dočim je notar prišel še le čez nekaj časa, kakor priča misli, iz svojega stanovanja v pisarno, tukaj je Sajovic notarju pravil, da sta on in Urban že bila zaslišana, priča notarja tisti dan prej ni videla.

Priča Matija Kožar izpove, da je ravno 12. oktobra 1907 vložil pri kostanjeviškem notarju neko tožbo, prišel je pred pisarno že ob 8. uri, toda notarska pisarna je bila še zaprta — na hodniku je stal Urban Zupančič pred sodnijskimi vrati — čez nekaj časa prišel je Sajovic od sodnika Vrančiča, Zupančič pa nato stopil v sodnijsko pisarno. Kmalu je tudi Zupančič vrnil se iz sodnije in šel po stopnicah dol, priča pa je na hodniku ostala ter čakala na notarja in pazila, kedaj on pride iz svojega stanovanja.

Približno en četrta ure po Zupančičevem odhodu prišel je pa notar od svojega stanovanja semkaj po hodniku v svojo pisarno, takoj za njim stopila je v notarsko pisarno tudi priča, bilo je to »tako proti deveti uri« (prej dne 2. leta aprila 1910 trdila je priča, da je bilo tačas okoli pol 9. ure). — Notar je potem govoril s kaplanom Barteljem, ki je tudi na hodniku nanj čakal bil, podala sta se k zaslišanju v sodnijske prostore in ko je notar od tam nazaj prišel v svojo pisarno, kjer je priča za drugimi čakajočimi strankami na vrsto prišla in ob pol 10. uri dopoldne približno opravila, vložila je namreč takrat tožbo po notarju proti Ani Vogrin.

Priča Franc Petrovič, sodni oficijant, pravi, da je hotel 12. oktobra 1907 zjutraj ob 8. uri v notarski pisarni govoriti s koncipijentom Klandrom o kolekih, našel je pa pisarno (notarsko) zaprto. Zupančiča pa je videl čakajočega na hodniku pred sobo za zaslišanje.

Priča Franc Cuderman, sodni sluga, je 12. oktobra 1907 od en četrta na 9 do pol 9. ure dopoldne na potu v sodnijsko pisarno srečal Sajovica, ko je že prišel od zaslišanja in Zupančiča je videl pred sodnikovo Vrančičevo pisarno, takoj potem je iz svoje pisarne videl skozi odprta vrata v Vrančičevi sobi št. 4 stati Zupančiča ravno pri zaslišanju. V prejšnjih zaslišanjih trdil je Cuderman, da je to bilo okoli 8. ure zjutraj. Obtoženec opravičuje dejstvo, da je šele po preteku toliko časa po prvi glavni razpravi in sodbi s tem alibi dokazi na dan prišel, s tem, da je po razsodbi kasacijskega dvora opozorjen bil, da se je prigovarjanje Zupančiču od njegove strani baje zgodilo 12. oktobra 1907 pred le-tega zaslišanjem na kar je seveda z velikim trudom po preiskovanju v svojih zapiskih, aktih in denarnih knjigah izvedel za stranke, ki so bile 12. oktobra 1907 v njegovi pisarni in je potem poizvedoval pri dotičnih strankah, kdo se utegne spominjati dogodkov od istega dopoldne.

Pri presojevanju teh izpovedb po preteku toliko let treba je postopati jako previdno, ker je zmota zlasti glede vršenja posameznih dogodkov po posameznih časih (dnevih in urah) prav lahka. Ni izključeno, da se ona ali druga priča to ali ono le domišljuje, če tudi v najboljši veri.

Ni izključeno, da je utegnil notar neopaženo (da ga slučajno ni nihče videl, soproga pa doma pogrešila ni) vendar 12. oktobra 1907 za par trenutkov v svoji bližni pisarni biti pri dogovoru z Zupančičem.

Toda verjetno to ni, ter nikakor ni moči prezirati teh dokazil za obtoženčev alibi v kritičnem času, t. j. 12. oktobra 1907 zjutraj pred Zupančičevim zaslišanjem. Mora se vzeti za verjetno, da je bil Zupančič 12. oktobra 1907 zaslišan dopoldne okoli 8. do pol 9. ure — v zasliševalnem zapisniku, ura zaslišanja žalibog ni zaznamovana in da tisto jutro pred svojim zaslišanjem notar Hafner ni govoril z Zupančičem, ker ž njim ni bil skupaj.

Protislovje z nasprotno odločno izpovedbo priče Urbana Zupančiča, v čigar dobri veri sodni dvor tudi nima dvoma, zamore se razlagati na ta način, da se Zupančič, ki je sicer subjektivno resnično govoril, stvar morebiti vendar drugače predložuje, nego se je v resnici zgodilo.

Zupančič je vže po očitno vzajemnem nastopu notarja in njegovega pisarja, pri prvem prigovarjanju dne 11. oktobra 1907 popoldne moral prepričan biti, da se gre za to, da bi se notarja rešilo sleherne odgovornosti za razširjanje pamfletov in da bi se ne izvedlo za to, da je on 25. avgusta 1907 prejel, bral in Sajovicu izročil tiste pamflete, Zupančič moral je prepričan biti, da se ravna Sajovic pri sporazumljenju z le-tem, po njegovem naročilu.

Tudi, če bi res bilo, da se je notar 11. oktobra 1907 popoldne z besedami »to ni res« odstranil v drugo sobo in dalje on ni direktno vplival z besedami na Zupančiča, ki je imel drugo jutro kot priča biti zaslišan, česar pa sodni dvor ne more verjeti, je notar skozi odprta vrata (kakor je priča Sajovic vendar potrdila) gotovo poslušal Sajovičovo prigovarjanje v prvi sobi, ker je to njega kot najbolj udeleženega moralo zanimati. — Tudi tako postopanje se ne da drugače razlagati, nego tako, da je notar gotovo po svoji želji pospeševal postopanje svojega uslužbenca.

Potemtakem morala se je tudi 12. oktobra 1907 na grajščinskem vrtu Urbanu Zupančiču

takoj vzbujati po okoliščinah opravičenih misel, da ga Sajovic h krivemu pričevanju napeljuje v sporazumljenju in po naročilu notarja, kateremu je imela v prvi vrsti služiti kriva izpovedba.

Od tega pa ni daleč do domišljije, da je vplivanje notarja, da bi Zupančič o dogodku izza 25. avgusta 1907 ne povedal, zgodilo se je tudi neposredne z besedami, in prav lahko je mogoče, da se v dobri veri, pa vendar napak predločuje Zupančič dvojno prigovarjanje od strani notarja in njegovega uslužbenca, dočim se je v istini zgodilo morda le prvo prigovarjanje osebno tudi po notarju in je drugo prigovarjanje z dne 12. oktobra 1907 in to je ono, ki je pod obtožbo, izvršil le Sajovic sam, bodisi na svojo lastno roko ali pa po izrečni ali tihi želji notarjevi.

Da je s časom od 12. oktobra 1907 do novembra, oziroma božiča 1907, ko je Zupančič priči Josipu Drachsleru dejal, da se notarja ne boji, če notar njemu stopi na prst, bode on notarju stopil na celo nogo, dalje do spomladi 1908, ko je Zupančič ženi priče Franceta Petroviča baje omenil, da bo notarja spravil ob kruh in konečno do 8. aprila 1908, ko je priči oskrbniku Henriku Ribitschu iz lastnega nagiba razodel, da ne bo on sam trpel, da je krivo pričal pri sodniji in da sta ga k temu zapeljala notar Hafner in Ivan Sajovic, v ne posebno bistri glavi Urbana Zupančiča z precej omejenim duševnim obzorjem tem laglje mogla se razviti nekaka avtosugestija, to izhaja tudi iz dejstva, da se je po Kostanjevici o notarju o dotičnih pamfletih in o tozadevnih kazenskih pravnih veliko govorilo, in je ono ali drugo tudi Zupančič slišal o tem od drugih ljudi.

Kakor je utemeljeno po sodbi vzključnega sodišča v Rudolfovem od 8. februarja 1908, Bl III 367/775, je obtoženec notar Mate Hafner proti bivšemu svojem prijatelju pok. odvetniku dr. Prevcu, soprogo Bučarjeve hčere, neodkritosrčno, sovražno, zavistno in sebično postopal in bržkone je to postopanje tudi bilo povzročilo ali povečalo osebno sovraštvo Bučarjeve družine proti notarju, katero se je najbolj izkazalo v tem, da je 4. avgusta 1908 zvečer, ko je Bučarjev Urban Zupančič poročal o obsojbi notarja, pri Bučarjevih neko posebno veselje (pričevanje Franceta Kržičnika), priča Urban Zupančič sam izpove, da je takrat ljudem pravil o obsojbi notarjevi — in so se ljudje smejali. Verjetno je potemtakem, da je notarju nasprotna stranka skušala njegove napade vrati s tem, da je ščuvala proti njemu in trudila se, njegove slabosti spraviti na dan. Mogoče se je tega sovražnega duha nekoliko navzel tudi Urban Zupančič, ki je vendar občeval s Kostanjevčani in ki že vsled notarjevih pritožb zoper njega kot hišnika pri njegovem predstojniku gozdnemu oskrbniku Henriku Ribitschu ni mogel biti obtoženec prijatelj.

Tem laglje se je priči Urbanu Zupančiču vtisnilo, vglobilo in povečalo prepričanje, da ga je tudi notar neposredno z besedami zapeljal h krivemu pričevanju, ter tako si je morda nehote Zupančič potem navedene avtosugestije vpodobil napadne misli o notarjevi krivdi.

Ta domneva je tembolj opravičena, ker se mora skupaj vzeti za verjetno, da notar Hafner, ki celo svojem pisarju ni zaupal toliko, da bi se z besedami z njim dogovarjal o razdavanju pamfletov, in ki je celo pred svojo ženo imel skrivnostni — bržkone tudi Urbanu Zupančiču, s katerim ni stal v posebno prijateljskem zaupnem razmerju, ni slepo zaupal.

Vkljub temu, da sta notar in njegov uslužbenec sicer oba vedela 25. avgusta 1907, da je notar povzročitelj onih pamfletov in da on želi njih razširjanje po Kostanjevici, vendar drug drugemu — kakor pravita te zadeve — z besedami nista omenila prej, dokler ni bilo razširjanje že dovršeno in zaloteno. Notar Hafner celo svoji ženi do 4. avgusta 1908 po sodbi, dokler ni Sajovic sam jej priznal svoje prizadevanje pri zapeljevanju Urbana Zupančiča h krivemu pričevanju ni razodel te skrivnosti, za katero je on izvedel bil že davna poprej, bodisi da mu je Sajovic res 5. maja 1908 prvič priznal svojo krivdo, kakor on pričuje, ali da sta o tem se tudi prej že zjednila izrečno z besedami, ali po molčečem sporazumljenju kakor pri pamfletih. Sodnemu dvoru se ne dozdeva verjetno, da bi obtoženec pri svoji nenavadni previdnosti ter zvitosti, ki jo je kazal v drugem svojem postopanju kot izkušen pravnik pri odločilnem drugem prigovarjanju priči Urbanu Zupančiču — ko je šlo naravnost za krivo pričevanje le-tega se izpostavil nevarnosti z jasnimi besedami: vsaj se je v tem oziru vendar zanesti na svoja uslužbenca Sajovica, da že ta sam izposluje pri Zupančiču to, kar je obtožencu po godu.

K temu pa še pride, da ako bi se notar namram Urbanu Zupančiču čutil bil krivega v toliki meri — on bržkone 3. aprila 1908 ne bi tožil bil istega ženo zavoljo razžalitve svojega sina (U 126/8) — daš tudi je prej enkrat meseca novembra 1907 glasom pričevanja Henrika Ribitscha, kateremu se je pritožil bil zavoljo razžalitve svoje dekle po Zupančiču, izrečno odklonil pri sodniji iskati zadoščenja nasproti istemu.

Iz teh razlogov smatra sodni dvor za možno, da obtoženec morebiti vendar ni z besedami na v obtožbi podtikani mu način prigovarjal priči Urbanu Zupančiču h krivemu pričevanju v onem smislu, kakor se je le-to zgodilo glasom zapisnikov od 12. oktobra in 22. oktobra 1907 v spisih U 819/7 in Pr 3/7 in potemtakem je sodni dvor spoznal, da ni izkazano, da bi obtoženec storil bil pripisavano mu dejanje. (§ 259, št. 3, k. pr. r.)

Celje, dne 9. novembra 1910.

Predsednik: Plem. Garzarolli m. p.

Zapisnikar: Krašek m. p.

Za pravilni prepis: Kaučič m. p.

(L. S.)

II.

To je tedaj razsodba celjskega okrožnega sodišča, katera se doslej ni objavila v časopisu.

Hafner je moral biti hvaležen usodi, da se ta razsodba ni že prej objavila in bi moral biti mi-

Cementne cevi
v vseh merah,
barvaste plošče
itd.

Kranjska betonska tvornica Tribuč & Komp. Ljubljana

Pisarna, delavnica in skladišče na Tržaški cesti. — Telefon šte. 296.

Stopnjice, bal-
koni, spome-
niki, stavbni
okrasni itd.

ren, ponižen, to tem bolj, ko je dobil od države dobro faro. Prevzel se je. — Hafner je leta 1908, ko ga je Urban obtožil goljufije, proti Urbanu vložil tožbo zaradi žaljenja časti pri sodišču v Kostanjevici. Seveda pro forma. Obrazloženje o tej tožbi je mirovalo, dokler je tekla proti Hafnerju pravda v Novem mestu in v Celju zaradi goljufije. Po izidu celjske razsodbe je Hafner po dr. Peganu oživil to pravdo zaradi žaljenja časti. Tedanji kazenski sodnik v Kostanjevici je na podlagi celjske oprostitelne razsodbe Urbana obsodil zaradi žaljenja časti na mesec zapora. To kazen je Urban tudi prestal in plačal dr. Peganu, ki je prišel iz Ljubljane v Kostanjevico precej stroškov. Te mu je Urban plačal. Na to je tožil Hafner po dr. Peganu Urbana na podlagi te razsodbe kostonjeviške sodnije pri okrožni sodnji v Novem mestu zaradi odškodnine 5000 K. Urban je bil na podlagi razsodbe zaradi žaljenja časti obsodjen v plačilo odškodnine 5000 K in večjih stroškov. Ko se je to zvedelo, so se zglasile nove priče. Dr. Slancu, Urbanovemu zagovorniku, je nekdo poslal Hafnerjeva pisma, katera je pisal Hafner priči, ki ga je rešila na celjski obravnavi — **Jožefu Jordanu** iz St. Jerneja, ki je priča, da je Hafner prišel 12. oktobra 1907 okoli tri četrt na 9 v pisarno. V enem teh pisem Hafner Jordanu naznanja, kako bosta govorila glede okolištin, kdaj je prišel Hafner dne 12. oktobra 1907 v pisarno, **kaplan Bartelj** in pisar **Ivan Sajovic** — in ga opozarja, privedi lastnoročni prepis zapisnika, kateri se je pisal v poizvedbah z Jordanom in se je tedaj zapisalo vanj, kar je ta Jordan vedel povedati — da se ne strinja ta **Jordanova** že oddana izpoved s tem, kar bosta pričala **kaplan** in **Hafnerjev pisar Sajovic**. — V drugem pismu naznanja Hafner Jordanu, kje bo v Celju pred obravnavo stanoval. Tudi priči **Kožariju**, ki je tudi pričal na celjski obravnavi, da je prišel Hafner okoli tri četrt na 9 v svojo pisarno — je Hafner dopisoval in pismo, v katerem tej priči Hafner pred obravnavo v Celju razlaga, kaj ima pričati, je tudi prišlo v roke dr. Slanca. — Urbanu je rekla ga. C., ko je prestal mesečni zapor zaradi prestopka žaljenja časti, da je po krivici to kazen pretrpel. Ko je ta gospa zvedela, da Hafner toži Urbana tudi za odškodnino 5000 K in da mu bo vzel malo posestvo — je povedala, kaj ve o Hafnerjevi stvari. Povedala je, da ji je pisar Sajovic, ki je bil pri njej na hrani, že dne 12. oktobra 1907 zjutraj pri zajutruku povedal, da bo Hafner zmagal, da sta on in Hafner ravno kot obdelovala Urbana pred njegovo zaslišbo kot obdolženca v pravdi zaradi nepostavne kolportaze in žaljenja **Globočnika** in **Bučarja**, povedala je tudi, da ji je Sajovic priznal, da je Urbana tudi Hafner 12. oktobra 1907 pred zaslišbo med 7. in 8. uro zjutraj prosil, naj pove pri sodnji, da ne ve, kaj prinese iz pošte in da mu ne bo treba prisegati. — Tej gospe C. je Sajovic med pravdo tudi pravil, da dobi več denarja od Hafnerja. Ta ga. C. pa je vedela tudi, da je Ivan Sajovic, ko je prišel iz Novega mesta po obsojbi klet: »Hudič naj vzame Hafnerja, da bi ne bil prišel nikdar v roke tega hudiča, zdaj je vsa moja bodočnost proč.« — Ta gospa C. se je še tisti dan, 12. oktobra 1907, pogovarjala s sosedinjo gospo L. in ste te dve govorili o tem, kako bo izpala Hafnerjeva pravda zaradi kolportaze in zaradi žaljenja časti in je povedala ga. C. gospe L. to, kar ji je povedal poprej tisto jutro Iv. Sajovic in ste obe ženi potem sklepali, da bo Hafner zmagal. Tisti dan je pa videla ga. L. Hafnerja že zgodaj in pred 8. uro na mostovcu, hodniku samostanske grajsčine v Kostanjevici. Spominja se zdaj tega slednjega zaradi tega z vso gotovostjo, ker ji je ga. C. pravila kratko potem še zjutraj, da je Hafner obdeloval Urbana. Gospod D. pa je povedati vedel, da je Hafner vedno zgodaj vstajal.

Dr. Slanc je prošil z ozirom na vse to sodišče v Kostanjevici za obnovo kazenske pravde Hafnerja proti Urbanu zaradi žaljenja časti, na katere obsodilni razsodbi temelji razsodba civilnega sodišča v Novem mestu, ki obsoja Urbana na plačilo 5000 K odškodnine in več sto kron stroškov, da zamore, ako se ta razsodba razveljavi in Urban zaradi žaljenja časti oprosti, tožiti na obnovo civilne pravde zaradi plačila odškodn. 5000 K in tako reči Urbanu in njegovi ženi malo posestvo. Kakor že znano in obširnejše razloženo v »Zarje« z dne 13. septembra 1912 je zdajšnji kazenski sodnik v Kostanjevici obnovo postopanja dovolil, zaslišal navedene priče, ki so navedeno potrdile, prebral navedena pisma in je prejšnjo razsodbo razveljavil in Urbana pri novi, 11. in 12. septembra se vršeci obravnavi, oprostil prestopka žaljenja časti.

Tako stoji zdaj ta stvar.

Zdaj veste, bralci »Zarje«, kako se je go-dilo ubogemu Urbanu in kako se je ravnalo v korist bivšega c. kr. notarja v krovji kupčiji kler, poslanca z merodajnimi faktorji v skrajno škodo ubogega kmeta. Stvar se je obrnila na bolje za ubogega Urbana. Hafner je postal pre-vzet. Mar bi bil po oprostitvi v Celju in ko je dobil mastno novo faro v Ljubljani, tih, tih kakor tisti grob, ki je zakrival njegovo gro-dobijo; po celjski razsodbi je vsaj to bilo doka-zano, da je vzel vsem novim razbremenilnim pričam vendarle Urbana zapeljal 11. oktobra 1907, ko mu je rekel, naj ne reče, da je dobil pamflet od njega, ampak naj reče kot priča, da ga je dobil od Sajovica in da mu more že to streči vrat, ako se dene v disciplinarno pre-iskavo in zamore to storiti sploh razsodba celjskega sodišča, ki s kladvom bije po njegovi glavi. Hafner se je nananšal na trdno krovjo kupčijo v celjski razsodbi spominjanega sloven-skega poslanca z visoko gospodo na Dunaju in ni našel človeka, ki bi mu odsvetoval njegovih

daljnih korakov proti Urbanu. Zdaj naj izve slo-venski svet in naj izve višja justica, kaj je Haf-ner bil. Minister dr. Hohenburger je bil advoka-t. Kot advokat je bil vaju največje lopove zagovarjati. Rekli bi, da advokati ne sodijo za justične ministre. — Ta dr. Hohenburger je imel vse akte pred sabo, ko je Hafnerja reha-bilitiral. Te akte so imele druge instance pred sabo in Hafnerja po oprostitvi v Celju niso po-rinili v disciplinarno preiskavo. Tak človek vendar ne sodi, da nosi k. k. v svoji firmi. No-tar je zaupnik sodišča; notar mora biti pošten človek; — notar je pravdni pomočnik prava nevednemu kmetu; notar ne sme učiti kmeta goljufati. To vse je v vseh drugih narodih tako jasno, razumljivo in povsod drugod se pošten človek boji, da si roke omože, ako na to dela, da bi se tak človek rehabilitiral in če bi bil Haf-ner še toliko koristen svoji pol. stranki. Pri nas na Slovenskem je tak pomoč bogu dopadljiva je krščansko delo. Minister dr. Hohenburger, dajte še predlagati, da Mate Hafner, c. kr. no-tar v Ljubljani, zadobi plemstvo! — Omenimo, da dotični državni poslanec rešilnih potov ni storil kot zagovornik Hafnerja — ampak kot politični strankar.

Slovenci, berite razloge celjske razsodbe! — Razsodbe ni pisal kak pravdni praktikant začetnik-jurist, sestavljal jo je na podlagi skle-panja in razsoje kazenskega senata predober jurist in vesten sodnik; berite te razloge, pra-vijo vam, kako dela klerikalna stranka v izgoji našega ljudstva k poštenosti in pravilo vam, da imate v svoji sredi na odličnih mestih brez-vestne ljudi, katere bi vsak drug narod posta-vil na pranger zaničevanja. — Urban je proti tem ljudem pošten mož. V Gradiški imajo mar-sikatega lopova zaprtega in so ga imeli, ali ti lopovi daleč niso tako nevarni družbi, kakor prijatelji Mate Hafnerja, katerih se spominja razsodba celjskega okrožnega sodišča in do-zdaj še niso kakega prisiljenega stanovalca gra-diške kaznilnice sodišča tako opisali, ka-kor Hafnerja, katerega so oprostili. Vidi se iz vseh razlogov, da je bil Hafner tudi po mne-nju teh sodnikov »za vse zmogel«. In zaradi-tega je bilo dobro, da se je vse obelodanilo, kar je v zvezi s to Hafnerjevo kazensko pravdo. Privoščimo vsakomu, da se izvije iz rok kazen-skega pregona, ali kar se je v tej stvari dogajalo za hrbitom sodišča, ni več obramba proti kazenski obtožbi, to je norčevanje iz sodišča. — Menda se že sme o naših posvetnih klerikal-nih vodjih reči z Nietzschejem: »Es zahlt sich teuer, zur Macht zu kommen, die Macht ver-dummt.« — Na obravnavi pri celjskem okro-žnem sodišču je hotel Hafnerju pomagati iz za-gate Franc Keržičnik in ta je pričal, da je sam videl in slišal, kako so bili v Bučarjevi gostilni veseli, ko so zvedeli, da je Hafner v Novem mestu bil obsojen. Eden Kostanjevičanov mu je po obravnavi javno očital, da je to lažljivo pri-čal, da to ni res, da on tega ni videl in slišal, ker ga ni bilo tedaj v Bučarjevi gostilni. Ker-žičnik je nato obtožil dotičnega zaradi žaljenja časti, pa tožbo na obravnavi, ko se je predlagal dokaz resnice, umaknil in plačal stroške. Take moze klerikalci volijo za župane; v Kostonje-vici so zmagali pozneje s pomočjo kmetov kle-rikalci in ti so izvolili Franceta Keržičnika za župana. — Srečo imajo!

Goriško.

— Goriške občinske volitve. C. kr. na-mestništvo je odgovorilo volitve v goriški mestni svet. Vzrok je nepravilno postopanje mestne-ga sveta pri reševanju reklamacij; mestni svet je bil namreč vse slovenske reklamacije krat-komalo zavrnil.

— Delavsko izobraževalno društvo v Sol-kanu vabi k rednemu občnemu zboru, ki bo v soboto 5 oktobra ob 8. zvečer v dvorani gosp. Alojza Mozičarja. Dnevni red: 1. Predsednikov pozdrav. 2. Odborovo poročilo. 3. Razni pred-logi. 4. Volitev odbora. — Zborovanje se pri-čne točno ob naznačeni uri. Cenjene društve-nike vabimo k obilni udeležbi. Cenjenim dru-štvenikom naznanjamo da je prevzel blagajni-ške posle začasno sodrug Štefan Jug, ker od-potuje dosedanj blagajnik sodrug France Da-nevčič v Sarajevo. — Odbor.

— Nujno potrebno je, da se ranjenja obva-ruje pred infekcijo. Zanesljivo antiseptično ob-vezilno sredstvo, ki je tudi bolečine lajšajoče, prisad odvrtačoče in zdravilne pospešujoče, je Praško domače mazilo iz lekarne B. Fragner v Pragi. (Glej inserat).

Vestnik organizacij.

Poljanski odbor podružnice »Vzajemnosti« ima v nedeljo ob 10. dopoldne v gostilni g. Bončurja na Poljanski cesti valno sejo. Pridite vsi!

Odbor pevske podružnice »Vzajemnosti« ima sejo v soboto, dne 28. t. m. ob 8. zvečer v društvenih prostorih. Šišenska podružnica »Vzajemnosti« ima sejo v po-nedeljek 30. t. m. ob pol 9. zvečer v pisarni konzumnega društva.

Zadnje vesti.

DELEGACIJSKO ZASEDANJE.

Plenarna seja avstrijske delegacije.

Dunaj, 28. septembra. Pri včerajšnjem po-svetovanju o proračunu vnanjega ministrstva je najprej govoril delegat dr. Udržal, za njim pa dr. Ellenbogen, ki se je v vnanjem ministru za-hvaljeval za njegove odločne izjave, katere smatra govornik za obračun, z vojnimi hujška-či. Preganjanje Malisorov izvira iz mlado-turškega fanatizma. Toda slednjič albanska preganjanja še niso najhujša; tudi drugod more

kristjane kar na debelo, na primer na Ruskem. Zdi se, kakor da bi evropske države zalezovale razpadajočo Turčijo enako hijenam, da odgriz-nejo od nje dele, kar pomenja največjo nevar-nost za evropski mir. Slednjič se je izrekel proti temu, da bi bile seje tajne.

Delegat dr. Kramar je obširno govoril o balkanskem položaju in se slednjič ogreval za Rusijo, češ da hoče imeti mir za vsako ceno.

Delegat Lecher je polemiziral proti pred-govorniku, z velikim zadoščenjem pa je vzel na znanje dr. Kramarjevo izjavo, da hoče imeti Rusija mir za vsako ceno.

Seja se je potem prekinila do polštirih.

V začetku popoldanske seje je prvi govoril vnanji minister prof. Berchtold. Govoril je o raz-merju trozveze do tripelantante in dejal, da do-slej ni nobenega vzroka za skrb, kakor da bi obstojala nekakšna napetost med obema sku-pinama. Nato je odgovarjal na vprašanja dele-gatov dr. Ellenboga, dr. Masaryka in dr. Kramarja. Dejal je, da mu je šlo pri njegovi inicia-tivi zgolj za ohranitev miru in statusa quo na Balkanu, nikakor pa ni imel namena, da poteg-ne nase vodstvo orientalskega vprašanja. Z za-doščenjem pa je spoznal iz izvajanj delegatov, da simpatizira s težnjem po miru največji del javnosti. To spoznanje mu jači zavest, da se v njema naša mirovna politika ne le z interesi, ampak tudi z intencijami najširših krogov v obeh državah. Glede na dardanelsko vprašanje spominja minister, da je ruska vlada svoj čas formalno izjavila, da ne bo izzvala tega vprašnja, zategadelj ta predmet ni aktualen. Kar se tiče mornariškega dogovora tripelantante, ni nič konkretnega znanega. Zaradi združenja fran-coskega brodovja v Sredozemskem morju ni-mamo nobenega razloga, da bi se vznemirjali.

Sekcijski šef pl. Machio daje pojasnila o nadzorovanju in poročevanju zunanjih konzul-atov z ozirom na inozemsko živino.

Govorila sta še delegata grof Latour in po-ročevalec marki Bacquehem, nakar se je po kratki specialni debati proračun vnanjega mi-nistrstva sprejel. Sprejela se je tudi resolucija grofa Latourja o pravočasnem sklicanju dele-gacij.

DEMONSTRACIJE PROTI TISZI.

Budimpešta, 28. septembra. Tisza je dospel v Pabo, da bi otvoril reformirani cerkveni kongres. Na dan njegovega prihoda so uprizo-rili delavci splošno stavko. Pri Tiszovem stano-vanju so pobili vse šipe. Prišli so orožniki ranili več delavcev, enemu so celo z bajone-tom iztaknili oko.

POPLAVE NA OGRSKEM.

Mako, 28. septembra. V vsem komitatu Csanad so napravile povodnji veliko škodo.

VOJNA NA BALKANU?

Peterburg, 28. septembra. V odločilnih krogih je razširjeno trdno mnenje, da se na Balkanu pripravljajo resne stvari. Rusija se bo skušala izogniti vsaki vojni.

Berlin, 28. septembra. Tukaj so mnenja, da je nastop turških čet ob bolgarski meji popolnoma upravičen. Bolgarija je že končala mobi-lizacijo. Tukajšnji krogi so tudi uverjeni, da obstoja zveza med Bolgarijo, Srbijo, Črnogoro in morda tudi Grško.

London, 28. septembra. V tukajšnjih diplo-matičnih krogih vlada veliko razburjenje, ker je položaj na Balkanu nad vse resen.

Sofija, 28. septembra. Več listov, ki so pisali o bližnji vojni nevarnosti, je bilo konfis-ciranih. Finančni minister Todorov razglša, da so vse vesti o vojni neresnične in da te vesti le škodujejo gospodarskemu in finančnemu raz-voju Bolgarske.

Peterburg, 28. septembra. Velevladi bodo baje porto še enkrat opozorile, da naj takoj izvede reforme v Makedoniji.

Sofija, 28. septembra. Danes bi bili morali biti odpušteni najstarejši letniki vseh vojaških vrst, a so jih pridržali do 14. oktobra, 14. ok-bra bo poklicanih več letnikov rezervistov.

TURČIJA.

Carigrad, 28. septembra. Hilmi-paša bo dobil nalog, da izdela velik načrt za reforme v Makedoniji in Albaniji.

Poboji v Armeniji.

Carigrad, 27. septembra. V vilajetu Vanu so se spopadli turški konjeniki s kurdskeimi tolpmi. Poročnik in deset vojakov je bilo us-mrčenih. Tolpe zasledujejo.

Carigrad, 28. septembra. Armenski pa-triarhat je dobil brzojav, da so Kurdi umorili dva Armenca in da oblega kurdski poglavar Mehmed paša blizu Vana dve armenski vasi. Proti Kurdom so poslali dve kompaniji voja-kov. Patriarhat je na porti protestiral.

Carigrad, 28. septembra. Avstro-ogrski po-slanik Pallavicini je imel daljši razgovor z mi-nistrom za zunanje zadeve. Zahteval je pojas-nil glede manevrov pri Drinopolju, zaradi za-plembe srbskega orožja in se je razgovarjal z njim tudi o Berchtoldovem ekspozetu. Nato je bil ministrski svet, ki je dal časnikom poročilo, da so v uradni krogih prepričani v dobrem vtisku Berchtoldovega ekspozeta v Turčiji. Vla-da je tudi naročila svojemu poslaniku na Du-naju, naj čestita Berchtoldu, ker je tako jasno priznal prijateljske namere avstrijsko-ogrsk-e monarhije napram Turčiji. Ministrski svet je tudi sklenil, na prigovarjanje velevladi, da letoš ne bo velikih manevrov. Pač pa bodo v oktobru in novembru manjši manevri v Ma-ke-doniji in Traciji, ki se jih bo udeležilo 80.000 mož.

MIROVNA POGAJANJA.

Carigrad, 28. septembra. Liberalni »Tan-zimat« piše: S pogoji, ki jih stavi Italija, ne mo-remo sklepati miru, čeprav bi ga radi. Nobe-nega vzroka nimamo, podpisati slab mir. Itali-jani nas niso mogli premagati v Tripolitani in potrebujejo mir bolj kakor kdaj poprej, ker se pripravljajo v Sredozemskem morju veliki do-godki.

Pariz, 28. septembra. Delegatje so se men-da zedinili za načrt, ki ga bodo v Carigradu odobrili. Glavno je, da bi mogli pridobiti vodi-telje Arabcev v Tripolitani za premirje.

STAVKA ŽELEZNIČARJEV NA ŠPANSKEM.

Madrid, 28. septembra. Ravnateljstva treh železniških družb so pripravljena, da ugo-de trem glavnim zahtevam železničarjev s po-gojem če vlada podpira železniške družbe in jim dovoli zvišanje tarifov.

Barcelona, 28. septembra. Železničarji so sklenili, da vztrajajo do skrajnosti. Danes bo skoraj gotovo izbruhnila splošna stavka. V tem slučaju bodo oblasti razglasile izjemno stanje v Barceloni. Listi poročajo, da se po vseh več-jih mestih pripravljajo generalne stavke v znak protesta, ker uporabljajo oblasti vojake kot stavkokaze.

VOJAŠKI UPORI NA KITAJSKEM.

Vučang, 27. septembra. Čete, ki so se upr-le ponoči 25. t. m., so štele 2000 mož konje-nice. Njim so se bili pridružili topničarji, a so jih pozneje pustili skozi mestna vrata in so jih takoj usmrtili. Lijuhang je poslal svoje zveste čete proti upornikom, od katerih so jih vjeli 300 in ustrelili, drugi so pobegnili. Zdaj je zopet mir.

TAJFUN NA JAPONSKEM.

Tokio, 27. septembra. Zadnji tajfun je bil najstrašnejši, kar jih je bilo v pretečenih 50 letih. Tajfun je odnesel cele gozdove, tako da nekaterih ni več spoznati, tako so spreme-njeni. V Nagoyji ni niti ene nepoškodovane hiše, tudi pristanišče je razdrto. Trije parniki so se potopili. V Vsaki je razrušenih 20 tisoč hiš. V Saporu je 400 ribičev ob življenje.

Umetnost in književnost.

Slovenska umetniška razstava. Predogled razstave za povabljenе goste se vrši dne 28. t. m. popoldne. Od nedelje 29. t. m. je razstava otvorna za splošen obisk od 9. dopoldne na-prej.

Novice.

* **Dvakrat umrl.** Pred okrožnim sodiščem v Novem marofu se vrši zanimiva zapuščinska razprava. L. 1902. so našli na šetalšču v Pe-trinji ubitega človeka. Dognali niso, je li bil ubit, ali se je izvršil samomor. Iz nekih pisem so dognali, da je mrtvec Evgen Vogl, doma iz Krapine. Mati Voglova je bila onesreči obve-ščena prepozno in je bilo truplo že pokopano, ko je došla k pogrebu, tako da ni mogla dognati identitete. Pri pokopniku so našli nekaj gotovine ki so jo izročili materi kot edini dednjin. Mati je živela v trdni veri, da je umrl njen sin. L. 1909. pa je dobila nenadoma od pomorskega urada na Reki sporočilo, da je bil njen sin Evgen Vogl ubit 12. decembra 1908 na angleškem parniku »Trafalgar« v Newcastlu v pre-piru z mornarji. Pri njem so našli istotako listine na ime Evgena Vogla iz Krapine. Ubiti mornar je imel do 1000 K gotovine, ki so jo angleške oblasti poslale sodišču v Novem marofu, da izroči denar materi. Med tem je iz-vedel erar za zadevo in zahteva daner zase kot sporno zapuščino. Sedaj se razpravlja, kdo iz-med ubitih je pravi Evgen Vogl, ali je umrl dvakrat ali enkrat, ali nikoli.

* **Mlade žene in vdove.** Zadnje ljudsko štetje v Indiji je pokazalo, da je v indijskem cesarstvu nič manj kot 302.000 vdov, ki še niso 16 let stare. Dalje izkazuje štetje 2.500.000 mla-dih žen, ki še niso dosegle 16. leta.

* **Ponesrečeni vojaki.** V Poznanju na Nemškem so hoteli vojaki prepeljati težak trdnjav-ski top na neki nasip. Top je zdrčal navzdol in poškodoval več vojakov. Eden je obelžal na mestu mrtve z zlomljenim križem, drugemu je odtrgalo kolo desno roko, več drugih vojakov pa je lahko poškodovanih.

Odgovorni urednik Fran Bartl.

Izdaja in zalaga založba »Zarje«.

Tiska »Učiteljska Tiskarna« v Ljubljani.

MAGGI kocke
(gotova goveja juha)
5 vln.
so najboljše!

Varstvena znamka

B. Götzl, Ljubljana

Mestni trg št. 19. — Stari trg št. 8.

Brez konkurence!
Krasne novosti jesenskih oblek in površnikov domačega izdelka. Za naročila po meri največja izbira tu- in inozemskega blaga.
Solidna postrežba. **Najnižje cene.**

Ranjenja

kakršnikoli je treba skrbno varovati pred vsakršno onesnažbo, ker utegne nesnaga povzročiti, da postanejo najmanjše rane prav hude in težko ozdravljive. V 40 letih se je izkazalo omehčujoče in izvirno mazilo, Prasko domače mazilo imenovano, kot zavestno obvezno zdravilo. Varuje rane, lajša vnetje in bolečine, deluje hladilno in pospešuje zaraščanje in celjenje.

Po pošil se pošilja vsak dan.
1 ceta pulka 70 h. Po pošil proti vpošiljavi 3 K 16 h se pošilje 4 pulke, proti 7 K 10 pulke franko na vse pošiljave avstro-ogrske monarhije.
POZOR na ime zdravila, izdelovalca, ceno in varstveno znamko. Pravo le 70 h.

Glavna zaloga
B. FRAGNER, c. in kr. dvorni dobavitelj.
Lekarna „PRI ČRNEM ORLU“
Praga, Mala stran, Nerudova ulica št. 203.
V zalogi po avstro-ogrskih lekarnah.

ANTON BAJEC

cvetlični salon

Ljubljana, Pod Trančo št. 2.

Velika zaloga suhih vencev.

Izdelovanje šepkov in vencev, travkov z napliti itd. — Zunanja naročila izvršuje točno.

Vrtnarija je na Tržaški cesti.

Brzjavni naslov: BAJEC, Ljubljana.

Na obroke.

Kdor hoče uro in veržico poceni kupiti, naj piše natančen naslov. Vsi veliki sklepi dobavljamo v Avstro-ogrski takoj za K 14 — prava Srebrna Remontoir ur os 3 srebrnimi pokrovi, fino gravirano. Neodoljivo 14 karatno zlato veržico oklepno c. kr. puncirana 60 gramov težko za K 140 — pod mojnimi ugodnimi pogoji samo 4 K mesečno. Takojšnje dobavljenje v vse kraje po povzetju prvega zneska K 14 —

R. Lechner,

Goldwarenhaus, Lundenburg No. 127

Denar posojuje zasebnik realnim osebam 5 odstotno. Vrača se v obrokih v 5 letih. Kukarki I. posterestante Berlin 47.

Martin Kraij

čevljar in izdelovalec gornjih del Ljubljana, Wolfova ulica 12

se priporoča za vsa v svojo stroko spadajoča dela, ki jih izvršuje hitro, točno in solidno.

Ceno posteljno perje!

Najboljši češki nakupni vir!

1 kg sivega, dobrega, puljenega 2 K; boljšega 2-40 K; prima polbelega 2-80K, belega 4 K; belega puha 5-10 K; volefinega snežnobelega, puljenega, 6-40 K, 8 K; puha sivega 6 K, 7 K, belega, finega 10 K; najfinejši prsi puh 12 K. Naročila od 5 kg naprej franko.

Zgotovljene postelje iz gostonitega rdečega, modrega, belega ali rumenega nankinga, pernice 180 cm dolga, 120 cm široka, z dvema zglavnicama, 80 cm dolgi, 60 cm širi, polnjena z novim sivim, prav stano-vitnim puhastim perjem 16 K; napol puh 20 K; puh 24 K; posamezne pernice 10 K, 12 K, 14 K, 16 K zglavnice 3 K, 3-50 K, 4 K. Pernice, 200 cm dolga, 140 cm širi, 13 K, 14-70 K, 17-80 K, 21 K, zglavnice, 90 cm dolga, 70 cm širi, 4-50 K 5-20 K, 5-70 K, spodnja pernica iz močnega, črtastega gradla, 180 cm dolga, 116 cm širi, 12-80 K, 14-80 K. Razpošilja se po povzetju, od 12 K naprej franko. Lahko se franko zamenja za neugajajoče se vrne denar. — Natančni cenovniki gratis in franko.

S. Benisch, Dešenice št. 758, Češko.

Kavarna - celon

Celo noč odprto

Celo noč odprto

Ali sem „Zarji“ že pridobil novega naročnika?

Učiteljska tiskarna

Ljubljana, Francičkanska ul. 8

Tiskovine za šole, županstva in urade. Najmodernejše plakate in vabila za shode in veselice.

Letne a lučke

Najmodernejša uredba za tiskanje listov, knjig, brošur, muzikalij itd.

Stereotipija. Litografija.

MOJA ŽENA

in vsaka pametna in varčna gospodinja rabi namesto dragega kravjega sirovega, kuhanega ali namiznega masla boljše, zdraveje, redilneje in izdatnejše in skoro polovico ceneje

margarino „Unikum“

Dobiva se povsod ali pa naroča naravnost.

Združene tvornice za margarino in sirovo maslo

Dunaj, XIV. Diefenbachgasse 59.

Sladni čaj tovarniška znamka Sladin

Kri! dosežejo, dobe tisti, ki namesto kave, čaja, kakava, sladne kave, puro, somatoze, sanatozen, redilnih soli, mesnih izvlečkov, zabele za juho, moke za otroke i. t. d. Moč! — pijo „SLADIN“, to je dr. pl. Trnkóczyja sladni čaj. Prihrani se pri mleku in sladkorju. Prekosi vse redilne pomočke. Prihrani 50 odstotkov pri denarju v gospodinjstvu. To resno vest izpričujejo poverjena zahvalna pisma. Zdravje! Zavrtki po četrt kilograma stanejo 60 vinarjev, zahteva naj se tudi pri 50% prihranka! trgovcu. Sladni čaj se ne sme zamenjati z manj vredno sladno kavo. — Glavne zaloge: v Ljubljani lekarna Trnkóczy; na Dunaju v lekarnah Trnkóczy: VIII., Josefstadterstrasse 25; III., Radeckplatz 4; V., Schönbrunnerstrasse 109; v Gradcu: Sackstrasse 3.

Ana Gorec

Ljubljana

Trgovina samo Marije Terezije cesta 14

(Pri Novem svetu).

s kolesi in posameznimi deli.

Najboljše pnevmatike Izposojevanje koles.

C. kr. priv.

občna zavarovalnica.

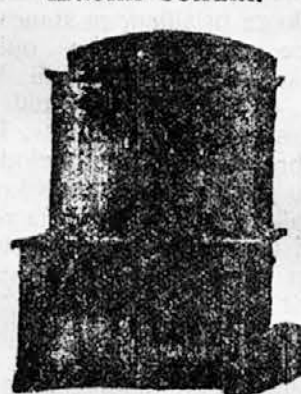
Assicurazioni Generali v Trstu

Ustanovljena leta 1831. — Jamstveni zakladi anašajo nad 416 milijonov kron.

Poslovni izkaz zavarovalnega oddelka za življenje

	meseca junija 1912	od januarja 1912
Vložilo se je ponudb za zavarovano vsoto	1957	3159
Izgotovljenih polic je bilo	K 15,118,317-76	K 105,551,050-20
za zavarovano vsoto	1682	11514
Naznanjene škode znašajo	K 13,146,930-92	K 94,050,683-18
	K 752,845-87	K 5,235,467-74

Izdelki solidni.

Zmerne cene.

Zaloga pohištva in tapetniškega blaga

Fr. Kapus, Ljubljana

Marije Terezije cesta št. 11. ... Kolizej.

Velika izbira vsakovrsnega pohištva za spalne, jedilne in gosposke sobe. Divane, otomane, žimnice, modroce iz morske trave, zmednice na peresih, ... podobe, zreal, otroče vozičke itd. ...

Sprejemajo se tudi opreme hotelov.

== Še nikdar niste kupili po tako nizkih cenah! ==

POZOR!

Radi velike zaloge vseh šolskih in uradniških potrebščin

kakor tudi galanterijskih predmetov prodajam po zelo nizkih cenah na drobno in debelo.

Trgovina s papirjem in galanterijskim blagom:

FR. IGLIČ, Ljubljana

Mestni trg št. 11.—13. - Mestni trg št. 11.—13.

POZOR!

Ob pričetku šol

priporoča trdka

Gričar & Mejač

LJUBLJANA, Prešernova ulica št. 9

svojo bogato zalogo vsakovrstnih izgotovljenih oblek za dečke in deklice.

Potniki

v severno in južno AMERIKO

se vozijo sedaj le po domači avstrijski progi

Avstro-Amerikana

Trst - Newyork, Buenos Aires - Rio de Janeiro

z največjimi brezopasnimi z dvema vrtilicama, električno razsvetljavo, brezopasnimi brezopasnimi, na katerih je za vsakega potnika preslabljeno, da dobi dovolj domače hrane z vinom, sladkorjem, posteljo, kopelj itd.

Glavni parniki:

v sev. Ameriko vsake 14 dni, v južno Ameriko vsakih 14 dni.

Vsa vrsta potovanja je drage volje brezplačno pri glavni agenciji za Koroško, Štajersko in Koroško:

SIMON KMETETZ, Ljubljana,

Kolodvorska ulica št. 28.